

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»**

Факультет соціології і права

Кафедра теорії та практики управління

«На правах рукопису»
УДК _____

«До захисту допущено»
В. о. завідувача кафедри
_____ Ростислав ПАШОВ
«__» _____ 20__ р.

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня бакалавра

**зі спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування
освітньо-професійна програма «Адміністративний менеджмент»
на тему: «Запровадження системи антикорупційних заходів для
удосконалення роботи органів державної влади в Україні»**

Виконала:

студентка IV курсу, групи АМ-391
Шундик Анна Володимирівна _____

Керівник:

доцент кафедри теорії та практики управління,
к. наук з держ. упр., доцент,
Цимбаленко Яна Юріївна _____

Рецензент:

доцент кафедри соціології, к. соц. н., доцент,
Єнін Максим Наїмович _____

Засвідчую, що у цій кваліфікаційній роботі
немає запозичень з праць інших авторів без
відповідних посилань.

Студентка _____

Київ – 2023 рік

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет соціології і права
Кафедра теорії та практики управління

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Освітньо-професійна програма «Адміністративний менеджмент»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри

_____ Ростислав ПАШОВ

«__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу студентці
Шундик Анні Володимирівні

1. Тема кваліфікаційної роботи «Запровадження системи антикорупційних заходів для удосконалення роботи органів державної влади в Україні», керівник роботи Цимбаленко Яна Юріївна, кандидат наук з державного управління, доцент, затверджені наказом по університету від «_____» 20 р. №_____.

2. Термін подання студентом кваліфікаційної роботи «__» _____ 20__ р.

3. Об'єкт дослідження: корупція та антикорупційні заходи в органах державної влади.

4. Предмет дослідження: особливості застосування антикорупційних заходів в органах державної влади в Україні.

5. Перелік завдань, які потрібно розробити:

1. дослідження явища корупції та антикорупційних заходів в системі державної влади: визначення їхньої сутності, характеристики;

2. аналіз антикорупційного законодавства в Україні, формування його основних характеристик;
3. дослідження функціонування системи органів державної влади в Україні, яка протидіє корупції та здійснює антикорупційні заходи;
4. дослідження стану та особливостей боротьби з корупцією в Україні;
5. аналіз міжнародного досвіду застосування антикорупційних заходів, пошук уроків для України;
6. визначення характеристик громадянського суспільства як дієвого елементу антикорупційних заходів;
7. сформулювати рекомендації щодо покращення системи антикорупційних заходів в Україні на основі міжнародного досвіду, які забезпечуватимуть процес удосконалення функціонування органів державної влади.

6. Перелік ілюстративного матеріалу: 1 рисунок, 5 таблиць, 0 додатків.

7. Дата видачі завдання «___» _____ 20__ р.

Календарний план

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення напрямку наукового дослідження	17.04.2023-18.04.2023	Виконано
2.	Вивчення літературних джерел з предмету дослідження	17.04.2023-18.04.2023	Виконано
3.	Складання розгорнутого плану кваліфікаційної роботи та обговорення його з науковим керівником	17.04.2023-18.04.2023	Виконано
4.	Підготовка розділу 1 «Теоретико-методологічні особливості функціонування антикорупційних заходів в системі державної влади»	19.04.2023-25.04.2023	Виконано
5.	Підготовка розділу 2 «Особливості функціонування системи антикорупційних заходів в Україні»	26.04.2023-09.05.2023	Виконано
6.	Участь в науково-практичних конференціях з підготовкою до публікації тез доповідей		Виконано
7.	Розробка пропозицій і рекомендацій для написання третього розділу кваліфікаційної роботи	10.05.2023-16.05.2023	Виконано
8.	Підготовка розділу 3 «Рекомендації щодо удосконалення антикорупційних заходів для забезпечення ефективної роботи органів державної влади в Україні»	17.05.2023-31.05.2023	Виконано
9.	Оформлення кваліфікаційної роботи	01.06.2023-04.06.2023	Виконано
10.	Подання кваліфікаційної роботи науковому керівникові для написання відгуку	01.06.2023-04.06.2023	Виконано
11.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	05.06.2023-06.06.2023	Виконано
12.	Передача кваліфікаційної роботи рецензенту для рецензування і написання рецензії	09.06.2023-12.06.2023	Виконано

Студент

Анна ШУНДИК

Керівник

Яна ЦИМБАЛЕНКО

АНОТАЦІЯ

***Шундик А.В.* Запровадження системи антикорупційних заходів для удосконалення роботи органів державної влади в Україні. Кваліфікаційна робота на правах рукопису.**

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування, Освітньо-професійна програма «Електронне урядування». – Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Кафедра теорії та практики управління. Київ, 2023.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню функціонування системи антикорупційних заходів та їхньому запровадженню для удосконалення роботи органів державної влади в Україні. В роботі було досліджено явище корупції, проаналізовані особливості застосування антикорупційних заходів в системі державної влади: визначена їхня сутність, характеристика. Проаналізоване антикорупційне законодавство України, визначена специфіка його функціонування.

В ході проведеного дослідження була проаналізована робота системи органів державної влади в Україні: визначена специфіка протидії корупції та здійснення антикорупційних заходів. Проаналізований стан та особливості боротьби з корупцією в Україні.

Також, в роботі був представлений міжнародний досвід застосування антикорупційних заходів, були взяті відповідні уроки для України. Досліджено особливості функціонування громадянського суспільства як дієвого елементу системи антикорупційних заходів. На основі проаналізованого міжнародного досвіду були надані рекомендації щодо покращення системи антикорупційних заходів в Україні, яка забезпечили процес удосконалення функціонування органів державної влади.

Ключові слова: корупція, антикорупційні заходи, державна влада, антикорупційне законодавство, проблеми корупції, заходи боротьби з корупцією, боротьба з корупцією в державній владі, міжнародний досвід протидії корупції, громадянське суспільство.

SUMMARY

Shundyk A.V. Implementation of a system of anti-corruption measures to improve the work of state authorities in Ukraine. Qualification work on manuscript rights.

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in a specialty 281 Public management and administration, Educational and professional program «Electronic governance». - National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute named after Igor Sikorsky», Department of Theory and Practice of Management. Kyiv, 2023.

The qualification work is dedicated to the study of the functioning of the system of anti-corruption measures and their introduction to improve the work of state authorities in Ukraine. The work investigated the phenomenon of corruption, analyzed the features of the application of anti-corruption measures in the system of state power: their essence and characteristics were determined. The anti-corruption legislation of Ukraine was analyzed, and the specifics of its functioning were determined.

In the course of the research, the work of the system of state authorities in Ukraine was analyzed: the specifics of combating corruption and the implementation of anti-corruption measures were determined. Analyzed state and features of the fight against corruption in Ukraine.

Also, the work presented international experience in the application of anti-corruption measures, relevant lessons for Ukraine were learned. Peculiarities of the functioning of civil society as an effective element of the system of anti-corruption measures have been studied. Based on the analyzed international experience, recommendations were made to improve the system of anti-corruption measures in Ukraine, which ensured the process of improving the functioning of state authorities.

Keywords: corruption, anti-corruption measures, state power, anti-corruption legislation, problems of corruption, anti-corruption measures, fight against corruption in state power, international experience in combating corruption, civil society.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАХОДІВ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ.....	8
1.1. Корупція та антикорупційні заходи в системі державної влади: сутність, характеристика, особливості понять.....	8
1.2. Антикорупційне законодавство в Україні: основні характеристики	15
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАХОДІВ В УКРАЇНІ	29
2.1. Система органів державної влади в Україні: протидія корупції та здійснення антикорупційних заходів.....	29
2.2. Стан та особливості боротьби з корупцією в Україні.....	40
Висновки до розділу 2	50
РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАХОДІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ РОБОТИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ.....	52
3.1. Міжнародний досвід застосування антикорупційних заходів: уроки для України.....	52
3.2. Громадянське суспільство як дієвий елемент антикорупційних заходів....	61
3.3. Рекомендації щодо покращення системи антикорупційних заходів в Україні на основі міжнародного досвіду: удосконалення функціонування органів державної влади	61
Висновки до розділу 3	69
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75

ВСТУП

Актуальність кваліфікаційної роботи. Використання антикорупційних заходів та сама тематика корупції в Україні є достатньо актуальною темою в сучасній системі державного управління. Прямим підтвердженням цього твердження є наявність низки важливих аргументів. По-перше, існування потреби України у демократичному розвитку. Україна орієнтуючись на євроінтеграцію та входження в НАТО прагне до формування відповідного переліку необхідних їм демократичних цінностей. Саме тому, в Україні, зараз, відбувається активна робота над запобіганням і протидією корупції через використання різних антикорупційних заходів. Адже, Україна повинна забезпечувати рівні можливості та підтримувати справедливість для всіх своїх громадян. Корупція порушує принципи демократії, спричиняючи нерівність, втрату довіри до державних інституцій та збільшує соціальну нерівність, що заважає Україні досягти її державної мети. Через це існує постійна потреба у боротьбі з нею.

По-друге, фактор економічного розвитку. Корупція має негативний вплив на економічний розвиток України. Вона формує недостатню прозорість та дуже сильно впливає на загальну ефективність економіки країни, що дезорганізує бізнес-середовище та погіршує інвестиційний клімат. Порушення законів та недобросовісна поведінка в економічному середовищі призводять до збитків для бюджету, підриваючи конкуренцію та гальмує загальний розвиток держави.

По-третє, існування численних соціальних наслідків. Без активної протидії корупції шляхом використання антикорупційних заходів, вона матиме дуже шкідливий вплив на життя суспільства. Корупція активно перешкоджає розбудові справедливої системи охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення та інших важливих сфер діяльності. Саме тому, боротьба з корупцією шляхом використання антикорупційних заходів сприяє покращенню якості життя громадян та забезпечує існування рівних можливостей для всіх членів суспільства.

По-четверте, наявність фактору міжнародного співробітництва та можливості дослідження міжнародного досвіду. Україна є тою країною, яка може взаємодіяти із представниками інших країн світу або досліджувати їхній досвід боротьби з корупцією та імплементувати його до себе. Існування такої можливості дає змогу дослідити досвід успішного застосування антикорупційних заходів таких країн світу як Сінгапур, Фінляндія, Естонія, Канада.

Останнім аргументом на користь проведення даного дослідження є потреба у розвитку і зміцненню системи правової держави, якою Україна себе позиціонує у міжнародному просторі. Шляхом активної протидії корупції через проведення низки антикорупційних заходів Україна може зміцнити рівень верховенства права в країні, створити умови для дотримання положень чинного законодавства на постійній основі та дозволить підвищити рівень впевненості громадян у рівні справедливості даної системи.

Таким чином, завдяки проведеному дослідженню Україна матиме змогу покращити власний функціональний механізм системи антикорупційних заходів і дозволить викорінити актуальні проблеми, які провокують розвиток корупції в органах державної влади.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота була виконана на кафедрі теорії та практики управління факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» згідно з ініціативною темою «Трансформації системи публічного управління України в умовах реалізації цілей сталого розвитку» (ДР №0118U100522), в межах якої автором досліджено основні аспекти протидії корупції в системі функціонування органів державної влади. Було досліджено особливості застосування антикорупційних заходів в системі органів державної влади. Були представлені характеристики поняття «корупція», розкриті його основні ознаки, особливості практичного прояву в системі органів державної влади. Також, в рамках даного дослідження

були сформульовані рекомендації щодо покращення системи антикорупційних заходів в органах державної влади в Україні на основі міжнародного досвіду.

Стан наукової розробки проблеми. Дослідженням проблеми корупції займалися такі вчені і науковці як: Гвоздецький В.Д. – він аналізував сучасні теоретико-методологічні особливості та характеристики поняття «корупції»; Дмитрієв Ю.В. – досліджував специфіку та ознаки функціонування основних видів корупції; Гжибовська Т. С. – займалась вивченням практичного застосування методів вимірювання корупції всередині держави; Кухарчук А., який досліджував особливості роботи сучасних антикорупційних органів державної влади в Україні; Милосердна І. М. – аналізувала специфіку практичного застосування можливостей громадянського суспільства як одного із видів антикорупційних заходів держави.

Мета дипломної роботи. Сформулювати рекомендації щодо покращення системи антикорупційних заходів в органах державної влади в Україні на основі міжнародного досвіду.

Завдання дослідження:

- дослідження явища корупції та антикорупційних заходів в системі державної влади: визначення їхньої сутності, характеристики;
- аналіз антикорупційного законодавства в Україні, формулювання його основних характеристик;
- дослідження функціонування системи органів державної влади в Україні, яка протидіє корупції та здійснює антикорупційні заходи;
- дослідження стану та особливостей боротьби з корупцією в Україні;
- аналіз міжнародного досвіду застосування антикорупційних заходів, пошук уроків для України;
- визначення характеристик громадянського суспільства як дієвого елементу антикорупційних заходів;

- сформулювати рекомендації щодо покращення системи антикорупційних заходів в Україні на основі міжнародного досвіду, які забезпечуватимуть процес удосконалення функціонування органів державної влади.

Об'єктом дослідження є корупція та антикорупційні заходи в органах державної влади.

Предмет дослідження – це особливості застосування антикорупційних заходів в органах державної влади в Україні.

Методи дослідження. Під час виконання кваліфікаційної роботи були використані різноманітні теоретичні та практичні методи досліджень. В роботі був використаний загальнофілософський метод, котрий дозволив визначити сутність поняття «корупція» та завдяки якому було досліджено особливості застосування антикорупційних заходів в системі органів державної влади. Метод аналізу дозволив здійснити аналіз характеристик антикорупційного законодавства України. Були використані методи збору та синтезу, які допомогли в дослідженні міжнародного досвіду застосування антикорупційних заходів необхідних для сучасних українських реалій. Дані методи теж були використані задля дослідження інформації, яка стосувалась роботи системи органів державної влади в Україні. Завдяки цим методам був здійснений аналіз їхньої протидії корупції та здійсненню антикорупційних заходів. Був використаний метод індукції і дедукції, котрий дозволив проаналізувати основні матеріали щодо стану та особливостей боротьби з корупцією в Україні, дозволив сформулювати основні проблеми даного процесу. Також, в роботі використаний метод моделювання і аналогії, завдяки якому вдалося сформулювати відповідні рекомендації щодо покращення системи антикорупційних заходів в Україні, що були складені на основі міжнародного досвіду, і які забезпечуватимуть процес удосконалення функціонування органів державної влади.

Новизна одержаних результатів. Під час підготовки даної кваліфікаційної роботи був сформований перелік рекомендацій щодо покращення системи антикорупційних заходів в органах державної влади в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що всі матеріали, висновки, рекомендації та результати кваліфікаційної роботи можуть бути використані експертами з питань вирішення корупції, корупційних проблем в сфері функціонування системи органів державної влади. Результати даного дослідження зможуть сприяти вирішенню проблем суспільства, пов'язаних із корупцією, корупційними проявами, покращуватимуть рівень якості застосування антикорупційних заходів в органах державної влади України. Також, матеріали даного дослідження можуть бути використані для навчальної роботи студентів та цитування у різних наукових джерелах.

Загальний обсяг та структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів, з двох-трьох підрозділів кожен, кількість сторінок – 00, використаних джерел – 00.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАХОДІВ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

1.1. Корупція та антикорупційні заходи в системі державної влади: сутність, характеристика, особливості понять

Корупція в сучасному світі є невід'ємною частиною будь-яких функціонуючих систем. Вона є своєрідним негативним дестабілізатором суспільства, який має свій прояв у будь-яких сферах життєдіяльності людини. Якщо корупцію не контролювати та не застосовувати антикорупційні заходи, то її вплив на функціонування системи буде дуже негативним. Особливо, від цього явища страждає система державної влади, котра може зберігати у своїй системі низку корупційних проявів, різних видів, форм, масштабів.

Щодо визначення корупції, то різні науковці та дослідники виділяють достатньо полярні характеристики цього поняття. Наприклад, Костенко Д.В., визначає, що корупція є формою соціально-психологічного явища, яке несе негативний вплив не тільки на життєдіяльність суспільства, а й на роботу державної влади. Як зазначає Костенко, в системі державної влади найбільше страждає від корупції кадровий, організаційний, фінансовий, технічний та соціально-економічний аспекти [15].

На думку, Терещука О.В., корупцію можна розглядати з двох точок зору. Перша – це коли корупцію представляють як форму протизаконних дій, котрі здійснюються посадовими особами задля власного збагачення. Друга – це коли корупція є формою чітких взаємозв'язків, що знаходяться в управлінських і владних структурах, які несуть деструктивний вплив на роботу системи державної влади [34].

Також, доцільно розглянути думку Бегена Є., який вважає корупцію різноаспектним деструктивним явищем, яке може проявлятися в будь-якій сфері

життя людини [30]. На нашу думку, усі вищезгадані приклади трактовок поняття «корупції» демонструють її сутнісні етимологічні характеристики, які проявляються при її практичному застосуванні.

Останніми прикладами тлумачення поняття «корупції» є думки дослідників Чебана О. та Яблокова М.П., які вважають, що це явище представляє собою чіткий системний порядок дій посадових осіб, направлений на отримання особистої вигоди та здійснення необхідного впливу на громадське і політичне середовище [52]. Таким чином, судячи з отриманих визначень даного поняття, явище корупції в основному ефективніше проявляє себе у великих системах, де важко забезпечувати систематичний контроль за її існуванням.

Якщо говорити про причини виникнення корупції, то в науковій спільноті виділяють різні категорії подібних причин. Найбільш розповсюдженими є об'єктивні та суб'єктивні причини виникнення корупції.

Об'єктивні причини тісно пов'язані із специфікою роботи тої чи іншої системи, яка знаходиться в державному або приватному секторі. В цьому контексті, варто звертати увагу на неналежний процес роботи організаційної структури, неналежні умови праці, неналежне виконання працівником своїх обов'язків. Всі ці аспекти сприяють виникненню корупції [16].

Стосовно суб'єктивних причин, то вони вже зумовлені низкою особистісних характеристик конкретної людини. В цьому випадку на поширення корупції впливають моральні якості людини, її воля, відсутність необхідних знань про культуру та виховання.

Ще дослідники корупції розрізняють причини її поширення за сферами впливу. За сферами впливу причини виникнення корупції можуть бути такі: економічні, політико-правові, соціальні та організаційно-управлінські. Найбільш розповсюдженими з цього переліку є економічні причини. До числа економічних причин виникнення корупції відносять:

- відсутність стабільності в розвитку економіки держави;

- невеликий рівень доходів населення;
- наявність соціальних проблем;
- відсутність системи грошових винагород за якісну працю;
- наявність правових колізій в законодавстві, що регулює питання протидії корупції;
- низька якість контролюючих органів влади, які забезпечують зниження поширення явища корупції у суспільстві;
- недостатній рівень фінансового забезпечення органів державної влади матеріальними, фінансовими та іншими ресурсами [21].

Подібний комплекс економічних проблем є типовим саме для тих країн світу, котрі мають значні проблеми із поширення явища корупції. Такий їхній перелік можна побачити в тих країнах, в яких слабо розвинені антикорупційні заходи.

Наступним аспектом, котрий розкриває сутність та загальні характеристики корупції є перелік ознак цього явища. На думку дослідника Гвоздецького В.Д. ознаками корупції є:

- наявність деморалізуючого, деструктивного та деформаційного впливу на суспільство, державу;
- наявність соціальної ціни корупції, яке проявляється в різних негативних аспектах життя суспільства, наприклад, проблеми із законодавством або із продовольчим забезпеченням;
- історичний розвиток, корупція як будь-яке системне явище має свою історію з глобальним характером дії;
- поширює у суспільстві прояви кримінальних діянь, які можуть бути здійснені на різних рівнях;
- знижує рівень мотивації посадових осіб в сфері державної влади;
- негативно впливає на настрій та психологічний стан населення країни;
- породжує проблеми у прийнятті важливих управлінських рішень;

- має соціальне коріння, тобто, по-суті корупція є своєрідним продуктом соціального життя людей, після якого вона може вийти за свої межі та перебувати в іншій системній одиниці;
- може легко пристосуватися до нових систем [18, с. 21-25].

На нашу думку, такий перелік ознак корупції визначає її як дуже гнучке соціальне явище, яке важко контролювати представникам державних органів. Адже, корупція має змогу з'являтися в найбільш неочікуваних для цього місцях та обставинах.

Ще одним значимим аспектом в дослідженні корупції є питання її наслідків. Враховуючи той факт, що корупція це дуже масштабне, універсальне та усюдисуще явище, наслідки щодо її дії на практиці можуть мати різний вплив та результат. Якщо визначати перелік основних наслідків дії корупції, то ними є:

1. Економічний наслідок. В сфері економіки корупція знижує ефективність роботи механізмів ринкової конкуренції, через це в ній з'являється певна кількість монополістів, котрі погіршують загальну якість роботи ринку. Також, даний вид наслідку проявляється через несправедливий та нераціональний розподіл доходів серед представників суспільства, проблеми із розподіленням коштів з державного бюджету тощо.

2. Соціальні наслідки. Корупція впливає на соціум шляхом здійснення деструктивного впливу на його цінності. У людей формується так званий «подвійний стандарт», що відповідним чином діє на формування низки їх моральних і поведінкових аспектів у суспільстві. Через корупцію в суспільстві зростає соціальна напруга, формується соціальна нерівність.

3. Правові наслідки. В правовому полі корупція впливає на процес обмеження низки конституційних прав та свобод людини, а також, впливає на ефективність роботи посадових осіб згідно положень чинного законодавства. Через корупцію посадові особи намагаються оминати сферу впливу антикорупційного законодавства на них для того, щоб здійснювати корупційні

діяння задля отримання власної вигоди. Загалом, корупція має дискредитуючий вплив на дію права у суспільстві та державі, нівелює його якості як регулятора суспільних відносин.

4. Політичні наслідки. Вони проявляються в тому, що корупція при своїй дії на політичну сферу активно змінює специфіку роботи політичної влади. Корупція занижує рівень легітимізації політичних сил всередині країни і дискредитує їх на міжнародній арені. При цьому руйнується принцип роботи демократії, який є основою для функціонування більшості країн світу.

5. Міжнародні наслідки. Корупція як негативне явище може мати свій наслідок і на рівні міжнародної арени. Вони може нести негативний вплив на імідж конкретної держави та впливати на її відносини із іншими державами. Якщо корупція поширюється в міжнародних організаціях, то вона негативним чином впливає на організаційну, економічну, соціальну, кадрову роботу таких структур [46].

Спираючись на такі наслідки корупції варто зазначити, що це явище є не тільки загальнодержавною проблемою, а й ще має загальносвітове поширення. Однак, при цьому, варто зауважити, що механізми боротьби з корупцією у кожних країн світу є різними.

Далі визначимо видові особливості корупції. Корупція як гнучке соціальне явище, яке може мати свій прояв в будь-якій соціальній системі має такі види як:

- шахрайство: здійснення людиною протиправних дій, які направлені на обман іншої людини з метою отримання певної вигоди для себе чи для іншої особи;
- вимагання: вид корупційного правопорушення, який передбачає застосування примусу з метою заволодіти ресурсами певної організації або конкретної людини;

- зловживання повноваженнями: вид корупції, який проявляється коли людина зловживає власними повноваженнями будучи на високих владних посадах в певній організації;
- кумівство: вид корупції, коли одна людина надає низку переваг іншій людині через наявність між ними родинних зв'язків, нехтуючи при цьому загальноприйнятими правилами, нормами, положеннями законодавства;
- розкрадання ресурсів: вид корупції, котрий проявляється шляхом викрадення чужого майна, ресурсів задля отримання власної вигоди;
- хабарництво: один із проявів корупції за яким посадова особа отримує незаконний об'єм винагороди, який представлений у формі різних ресурсів задля задоволення інтересів третьої особи [32, с. 11-22].

Кожен із цих видів корупції проявляється у більшості випадків. Однак, в науковій літературі та управлінській практиці зустрічаються й інші некласифіковані види корупції, котрі в певних ситуаціях можуть мати непередбачувану форму, масштаб, характер дії тощо.

Також, в доповнення до видів корупції, в дослідницькому просторі існують і форми корупції. Наприклад, науковець та дослідник проблеми корупції Закалюк А.П., виділяє такі її форми як:

- форма соціального явища, яке несе виключно негативний вплив на розвиток суспільства та його соціальних інститутів;
- форма цілісної системи взаємодії між групою людей, які працюють за схемою: здійснення підкупу людини – задоволення її потреб – отримання власної вигоди;
- форма діяльності конкретної системної одиниці, відбувається коли корупція має свій прояв у різних сферах діяльності людини або в різноманітних публічних, державних структурах [37].

Подібний комплекс знань про систему характеристик явище корупції доповнюється ще низкою споріднених, тотожних понять. Цими поняттями

є корупційне діяння, корупційні ризики та антикорупційні заходи. Кожне з цих понять має свій практичний прояв в рамках системи органів державної влади.

Якщо говорити про корупційне діяння, то це поняття є прямим фактом скоєння корупції, який було зафіксовано завдяки певним інструментам або конкретно людиною. До основних ознак корупційного діяння відносять:

- умисне заподіяння шкоди певній людині, суспільству або державі;
- порушення положень чинного законодавства;
- отримання несправедливої вигоди конкретно людиною, групою людей;
- користування власним посадовим становищем для вирішення низки питань особистого характеру;
- скоєння бездіяльності або умисного діяння, яке було направлене на скоєння корупційного злочину [27, с. 34-45].

В цілому, природа функціонування корупційних діянь є своєрідним фактажем здійснення корупції всередині суспільства або держави. Корупційне діяння можна зафіксувати та за допомогою цього притягнути порушника до відповідальності. Рівень відповідальності залежить від розміру, специфіки прояву корупції.

Щодо корупційних ризиків, то це поняття визначається як перелік недоліків, котрі проявляються в функціонуванні управлінських структур, які не можуть ефективно працювати над попередженням появи корупції в їхній системі. Подібну думку щодо цього поняття висловив дослідник Дмитрієв Ю., який займався аналітикою корупційних ризиків в системі державної влади.

З приводу причин появи корупційних ризиків, то в рамках функціонування системи органів державної влади, ці причини можуть бути дуже різними. Перелік основних причин появи корупційних ризиків представлений в Таблиці 1.1., яка розташована нижче.

**Таблиця 1.1. Перелік основних причин появи корупційних ризиків
в системі органів державної влади**

[26]

Причина появи корупційного ризику	Характеристика
В ході виконання господарської і фінансової роботи	Виникає в період, коли людина займає важливу посаду в системі органів державної влади та з'являється для її розкрадання.
В ході проведення робіт із публічними закупівлями	Може бути представлена у вигляді спеціального договору, який нестиме негативний вплив на роботу органів державної влади.
В ході надання соціальних, публічних або адміністративних послуг населенню	Задовольняючи потреби населення щодо отримання низки важливих послуг, потрібно спостерігати за документацією організаційної структури. Адже, в документації, яка надає послуги для населення можуть бути виявлені факти, прояви корупції.
В ході організації управління кадровим складом органу державної влади	З'являється в той момент, коли посадова особа, проводить конкурсний відбір до складу працівників їхнього органу державної влади. В такій ситуації прийнято розрізняти такі види корупції як хабарництво або кумівство.
В ході здійснення робіт щодо попередження та запобігання проявам корупції	Формуються в той момент, коли особа, яка відповідає за здійснення даної процедури недбало, неефективно виконує власні обов'язки щодо контрольної діяльності.

Усі вищезгадані причини прояви корупційних ризиків мають свої контрольовані та неконтрольовані фактори щодо власної появи. Держава повинна забезпечувати дуже якісну роботу системи антикорупційної протидії для того щоб ефективно протистояти подібним ризикам. При цьому робота з корупційними ризиками ще представлена системою оцінювання, яка складається із п'яти етапів. Ці етапи виглядають таким чином:

1. Початковий. Формує базовий комплексний аналіз щодо функцій органу державної влади, його повноважень, які орієнтуються на чинне антикорупційне законодавство країни.
2. Організаційний. Відповідає за здійснення аналітичних дій, які пов'язані із перевіркою документації організації на предмет пошуку і ідентифікації корупційних ризиків.
3. Вибірний. На цьому етапі здійснюється вибір потенційного кола осіб, які мають найбільший рівень вірогідності стосовно здійснення факту корупції під час власної роботи.
4. Плановий. В рамках даного етапу оцінювання корупційного ризику відбувається прорахування наслідків подібних ризиків для органу державної влади. Йде процедура вирахування, скільки саме втратить орган державної влади, якщо в певний момент буде здійснений прояв корупції.
5. Завершальний. Відбувається кінцева, загальна перевірка документації, яка відповідає за здійснення антикорупційних заходів щодо організації протидії корупції всередині органу державної влади [25, с. 80-85].

Кожен з етапів оцінювання корупційних ризиків має виконуватися вищим керівництвом органу державної влади. Сумлінне виконання усіх цих етапів – це ключ до пошуку ефективних механізмів протидії корупції.

Остання категорія понять в тематиці корупції, яка називається антикорупційні заходи є цілісною системою процедури, яку держава застосовує для протидії і запобігання поширення корупції в системі органів державної влади.

Типовими прикладами антикорупційних заходів можна назвати: створення системи контролю за діяльністю посадових осіб, роботу влади щодо підвищення стандартів якості надання послуг, впровадження механізму повідомлення про здійснення факту корупції, проведення різноманітних тренінгів по тематиці антикорупційної протидії в органах державної влади, покращення роботи системи звітності та контролю за діяльністю органів державної влади тощо. Такий комплекс дій зумовлений антикорупційними заходами направлений на те, щоб реалізувати дію превентивного ефекту на появу корупції. Чим ефективніше працюють антикорупційні заходи, тим нижчою буде вірогідність та наслідки прояву корупції [38].

Також, досліджуючи питання корупції неможливо не згадати про тематику її вимірювання. В світі визначають достатньо великий перелік методів вимірювання корупції. Кожен із даних методів має свій унікальний підхід та алгоритм щодо вирахування проявів корупції і визначення їхнього негативного впливу на суспільство і державу. Детальна характеристика цих методів представлена у Таблиці 1.2., яка розташована нижче.

Таблиця 1.2. Перелік та характеристика методів вимірювання корупції всередині держави
[19, с. 138-144]

Метод вимірювання корупції	Опис методу
Індекс сприйняття корупції (Corruption Perception Index)	Загальний метод вирахування рівня корупції, який розраховується за низкою показників міжнародною організацією Transparency International.
Барометр глобальної корупції (Global Corruption Barometer)	Рівень корупції вимірюється шляхом проведення опитувань громадської думки про ефективність роботи різних сфер діяльності. До цих сфер діяльності входять: економіка, освіта, політика, медіа, правоохоронні органи

	тощо. Критерії такого опитування змінюються кожного року і є унікальними.
Індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom)	Визначає рівень ефективності економічної свободи всередині країни. Напряму залежить від рівня корупції всередині країни. Формується завдяки 10-ти індексам, кожен із яких має оцінку від 0 до 100. 100 балів є максимально можливою оцінкою.
Індекс хабарництва (Bribe Payers Index)	Вираховується за 10-ти бальною шкалою, чим нижчим є бал, тим вищим є рівень готовності держави, організації давати хабар в ході власної роботи.
Індикатор державної влади (World Government Indicator)	Займається вимірюванням ефективності управління державної влади, одним із показників якої є протидія корупційним злочинам.
Метод аналізу ділового та підприємницького середовища (Business Environment and Enterprise Performance Survey)	Аналізує рівень корупції шляхом вирахування низки інтегральних показників, які формують перешкоди для ведення бізнесу та підприємницької діяльності всередині країни. Одним із таких показників є: рівень корупції, рівень злочинності всередині держави, рівень фінансування політичних партій, рівень інфляції в країні, ефективність діяльності органів державної влади.
Методи вимірювання ефективності бізнесу (Doing Business)	Аналізує стан корупційної активності, яка відбувається в рамках дії приватного сектору кожної країни світу. За низкою показників відбувається ранжування країн за рівнем прозорості бізнесу, на який безумовно впливає фактор корупції.

Таким чином, фактор корупції в сучасному світі здійснює дуже активний негативний вплив на розвиток суспільства і держави. В цьому йому істотно допомагають його сутнісні характеристики і ознаки. Щодо ролі і значення

антикорупційних заходів та інших факторів протидії даному соціальному феномену, то в системі функціонування органів державної влади вони займають дуже важливе місце. Їхнє правильне застосування дозволить вирішити низку проблем, які породжує корупція і забезпечить в майбутньому стабільну роботу будь-якої соціальної системи, котра контролюється державною владою.

1.2. Антикорупційне законодавство в Україні: основні характеристики

В сучасному світі будь-який механізм, котрий функціонує в рамках системи органів державної влади має свій відповідний перелік нормативно-правових актів щодо власного регулювання. Питання застосування антикорупційних заходів, антикорупційної політики держави в цьому випадку не є виключенням. На сьогоднішній день, в Україні система антикорупційного законодавства має достатній перелік нормативно-правових актів для того, щоб забезпечувати належну роботу існуючих антикорупційних механізмів.

Першочерговим актом, який присутній в системі антикорупційного законодавства України є Конституція України. Вона має загальний характер дії на систему антикорупційної політики всередині країни, адже, визначає виключно базові нормативно-правові конструкції, що стосуються даної тематики. Наприклад, стаття 60, яка говорить нам про необхідність не виконувати різні види злочинних наказів або розпоряджень. У цьому контексті злочинним розпорядженням може бути здійснення корупційного правопорушення [1].

Основу антикорупційного законодавства України складає саме Закон України «Про запобігання корупції». Він є центральним в системі антикорупційного законодавства. Його основне цільове призначення стосується регулювання основних організаційно-правових аспектів роботи існуючих антикорупційних органів влади в Україні. Також, в ньому детально відображені

основні термінологічні аспекти, які стосуються тематики корупції та протидії корупції всередині країни [5].

Цей закон був ухвалений у 2014-ому році, саме тоді коли в Україні розпочалася масштабна антикорупційна реформа, котра зачепила усі системи державної влади. З часом цей закон поступово удосконалювався та доповнювався новими нормативно-правовими конструкціями.

Наступним актом в системі антикорупційного законодавства України є Кримінальний кодекс України. Даний нормативно-правовий акт теж має опосередкований вплив на дію антикорупційної політики, антикорупційних механізмів всередині країни. Його роль в системі антикорупційного законодавства України полягає в тому, щоб створювати необхідний перелік нормативно-правових конструкцій, які направлені на притягнення посадових осіб або людей, котрі скоїли факт великої політичної корупції чи були причетні до масових розкрадань державного бюджету. Кримінальний кодекс України допомагає притягувати винних до кримінальної відповідальності за скоєння особливо великих фінансових махінацій, корупційних діянь, корупційних злочинів, які вплинули на економічний стан країни [2].

Загалом, Кримінальний кодекс України має виключно допоміжний статус в системі антикорупційного законодавства України. Він не вважається фундаментальним нормативно-правовим актом, але при цьому займає своє відповідне місце в цій системі.

В доповнення до Кримінального кодексу України потрібно згадати Кодекс України про адміністративні правопорушення. Цей кодекс виконує ідентичну роль, але вже на більш низьких масштабах. Кодекс України про адміністративні правопорушення відповідає за притягнення корупціонерів до адміністративної відповідальності. Відповідно до цього можна зазначити, що він бере участь у контролі за проявами адміністративної та побутової корупції.

На відміну від Кримінального кодексу України, даний кодекс розпочав свою роботу ще з часів перебування України у складі СРСР. Цим підтверджується той факт, що в Україні робота механізму регулювання адміністративної і побутової корупції розпочалась значно раніше, ніж великої політичної корупції.

Далі, аналізуючи систему антикорупційного законодавства України потрібно згадати Закон України «Про очищення влади». Даний закон входить до категорії тих нормативно-правових актів, які забезпечували початок дії антикорупційної реформи в Україні у 2014-ому році. Роль цього закону відображається у регламентації низки організаційно-правових аспектів, які стосуються очищення державної влади від корупціонерів та інших низько кваліфікованих посадових осіб. Особливу увагу даний закон приділяв поплічникам узурпатора влади Віктора Януковича, який займав посаду Президента України з 2010 по 2014 роки. Цільове призначення цього закону полягає в досягненні високого рівня демократичності та захисту прав і свобод людини, які базуються на дії принципу верховенства права [4].

Дія цього закону і зараз є актуальною в рамках функціонування системи антикорупційного законодавства України.

Закон України «Про державну службу» та Закон України «Про доступ до публічної інформації» також є нормативно-правовими актами, що відносяться до системи антикорупційного законодавства України. Якщо говорити про закон, який стосується державної служби, то він має виключно вузько направлене призначення в системі антикорупційного законодавства України. Його завдання полягає в створенні організаційно-правових аспектів необхідних для регулювання та протидії корупції в державній службі. Ще однією його задачею є забезпечення дотримання державними службовцями принципів етичної поведінки на державній службі та досягнення власної ефективності як посадових осіб системи державного управління [6].

Щодо Закону України «Про доступ до публічної інформації», то цей закон в рамках дії антикорупційного законодавства України виконує допоміжну роль. Він допомагає врегульовувати основні організаційні, правові, регламентні аспекти, що стосуються доступу до публічної інформації, яка пов'язана із тематикою корупції. Завдяки дії цього закону громадяни мають можливість і відповідне право на ознайомлення із інформацією, яка стосується діяльності того чи іншого корупціонера. Громадська корисність цього закону проявляється в тому, що він надає необхідний перелік прав для громадян, щоб вони мали можливість взаємодіяти із владою в питаннях інформування і комунікації щодо вирішення важливих проблем суспільства. Однією з цих проблем зрозумілим чином є корупція [3].

Обидва вищезгаданих нормативно-правових акти в системі антикорупційного законодавства направлені на виконання уточнюючих функцій в рамках даного правового поля. Вони діють в сфері державної служби та інформаційно-комунікаційній сфері України.

Аналізуючи систему антикорупційного законодавства України необхідно згадати про дію законів, що регулюють і регламентують діяльність антикорупційних органів влади в Україні. До списку цих законів можна віднести Закони України про «Національне антикорупційне бюро України», «Державне бюро розслідувань», «Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», «Вищий антикорупційний суд», «Про Національну раду з питань антикорупційної політики». Ця система нормативно-правових актів направлена на регулювання роботи антикорупційних органів влади в Україні [23].

Усі вищезгадані нормативно-правові акти, які регулюють діяльність антикорупційних органів влади в Україні корелюються із іншими нормативно-правовими актами системи антикорупційного законодавства. Таким чином,

утворюється необхідний правовий симбіоз в контексті забезпечення протидії корупції всередині країни.

Стосовно міжнародного законодавства, яке ратифіковане в українському правовому полі та складає фундамент антикорупційного законодавства, то в Україні є декілька подібних прикладів. Можна згадати про Цивільну і Кримінальну конвенції про боротьбу з корупцією. Вони були укладені та ратифіковані в Україні з 1999 року. Це були перші прояви України щодо інтегрування міжнародного антикорупційного законодавства в національне. Також, варто зазначити, що в Україні діє Конвенція ООН проти корупції, яка ратифікована в 2003-ому році. Дія цієї конвенції напряму пов'язана із участю і членством України в ООН як однієї із держав даної структури [12].

На нашу думку, в цьому питанні Україна має бути більш активною. Враховуючи бажання та загально політичний порив України до інтеграції в ЄС та НАТО, потрібно адаптувати більшу кількість міжнародно-правових документів для врегулювання питання корупції всередині країни. Подібний підхід дозволить удосконалити існуюче антикорупційне законодавче середовище України.

Також, в Україні існує низка нормативно-правових актів, постанов, наказів, які виконують уточнюючу дію в рамках забезпечення роботи антикорупційного законодавства. Ці правові документи зазвичай видаються Кабінетом Міністрів України або Національним агентством з питань запобігання корупції. Всі вони мають уточнюючий характер і направлені на врегулювання окремих питань, що стосуються роботи правових механізмів протидії корупції в Україні. Перелік деяких прикладів нормативно-правових актів, які входять до сучасної системи антикорупційного законодавства України представлений в Таблиці 1.3., котра розташована нижче.

Таблиця 1.3. Приклади деяких нормативно-правових актів, які входять до системи антикорупційного законодавства України

[43]

Про затвердження Порядку проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, та посад з підвищеним корупційним ризиком, і внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» від 25 березня 2015 року №17	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення службового розслідування» від 13 червня 2000 року №950
Про затвердження Порядку передачі дарунків, одержаних як подарунки державі, Автономній Республіці Крим, територіальній громаді, державним або комунальним установам чи організаціям від 16 листопада 2011 року №1195	Наказ від Національного агентства з питань запобігання корупції «Про внесення змін до Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування»
Наказ від Національного агентства з питань запобігання корупції «Про затвердження Типової антикорупційної програми юридичної особи», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 31 грудня 2021 року за №1702/37324	Наказ від Національного агентства з питань запобігання корупції «Про затвердження Порядку проведення контролю щодо повноти заповнення декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування», зареєстрований в Міністерстві юстиції

	України 14 вересня 2021 року за №1208/36830
Наказ від Національного агентства з питань запобігання корупції «Про затвердження Порядку інформування Національного агентства з питань запобігання корупції про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 29 липня 2021 року за №989/36611	Наказ від Національного агентства з питань запобігання корупції «Про затвердження Порядку інформування Національного агентства з питань запобігання корупції про суттєві зміни у майновому стані суб'єкта декларування», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 29 липня 2021 року за №988/36610
Наказ НАЗК і Мінагрополітики від 27.10.2021 №316/676/21 «Про внесення зміни до Порядку надання Державною службою України з питань геодезії, картографії та кадастру інформації з Державного земельного кадастру про земельні ділянки фізичних осіб Національному агентству з питань запобігання корупції»	Наказ від Національного агентства з питань запобігання корупції «Про затвердження форми декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та Порядку заповнення та подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 29 липня 2021 року за №987/36609
Наказ від Національного агентства з питань запобігання корупції «Про затвердження Порядку формування, ведення та оприлюднення (надання)	Наказ від Національного агентства з питань запобігання корупції «Про затвердження Порядку перевірки факту подання суб'єктами декларування

інформації Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 29 липня 2021 року за №986/36608	декларацій відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» та повідомлення Національного агентства з питань запобігання корупції про випадки неподання чи несвоєчасного подання таких декларацій»
Наказ від Національного агентства з питань запобігання корупції «Про затвердження Типового положення про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) з питань запобігання та виявлення корупції», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 14 липня 2021 року за №914/36536	Наказ від Національного агентства з питань запобігання корупції «Про затвердження Порядку надання згоди Національним агентством з питань запобігання корупції на звільнення керівника уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) з питань запобігання та виявлення корупції державного органу, юрисдикція якого поширюється на всю територію України»
Наказ від Національного агентства з питань запобігання корупції «Про організацію роботи щодо оприлюднення публічної інформації у формі відкритих даних, розпорядником якої є Національне агентство з питань запобігання корупції»	Наказ від Національного агентства з питань запобігання корупції «Про затвердження Порядку проведення перевірок організації роботи із запобігання і виявлення корупції»
Наказ від Національного агентства з питань запобігання корупції «Про	Наказ від Національного агентства з питань запобігання корупції «Про

затвердження Порядку внесення приписів Національним агентством з питань запобігання корупції», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 08 лютого 2021 року за №167/35789	затвердження Порядку проведення повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 05 лютого 2021 року за №158/35780
---	--

Кожен із вищезгаданих нормативно-правових актів має актуальний характер дії, свої унікальні характеристики та цільове призначення. А також, кожен із них відповідає за корегування окремих правових механізмів, які направлені на забезпечення підтримки ефективної роботи системи антикорупційного законодавства в Україні.

З приводу дії останніх, найбільш новітніх нормативно-правових актів, які формують систему антикорупційного законодавства в Україні, то ми можемо згадати такий їхній перелік:

- Закон України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни»;
- Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану»;
- Закон України «Про правовий режим воєнного стану»;
- Закон України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки» [43].

Причини створення та оновлення цих законів пов'язані із необхідністю регулювати антикорупційну політику, антикорупційні механізми держави в умовах війни, військового стану. Основна мета таких законів полягає в здійсненні довгострокового ефекту на створення необхідного правового поля, яке дозволить Україні вдало реагувати на усі виклики пов'язані із боротьбою проти корупції на найближчі кілька років. Завдяки цим нормативно-правовим

актам Україна підтверджує факт власної активності щодо покращення антикорупційної системи, що позитивно впливає на процес її євроінтеграції.

Таким чином, сучасне антикорупційне законодавство України представляє собою достатньо ефективну з точки зору змісту та наповнення організаційно-правову систему. Кількість юридичних документів, яка зараз існує в системі антикорупційного законодавства України також є достатньою. Основна потреба даної системи полягає у забезпеченні роботи постійного процесу оновлення, перевірки та наповнення антикорупційного законодавства на предмет пошуку правових колізій, додавання нових більш актуальних правових конструкцій тощо.

Висновки до розділу 1

Досліджуючи дію явища корупції та антикорупційних заходів в системі державної влади нами було сформульоване визначення кількох важливих понять, а саме: корупція, корупційне діяння, корупційні ризики та антикорупційні заходи. Щодо визначення кожного з цих понять, то вони виглядають таким чином:

- корупція: це явище представляє собою чіткий системний порядок дій посадових осіб, направлений на отримання особистої вигоди та здійснення необхідного впливу на громадське і політичне середовище держави;
- корупційне діяння: є прямим фактом скоєння корупції, який було зафіксовано завдяки певним інструментам або конкретною людиною;
- корупційні ризики: це певний перелік недоліків, котрі проявляються в функціонуванні управлінських структур, які не можуть ефективно працювати над попередженням появи корупції в їхній системі;
- антикорупційні заходи: цілісна система процедур, яку держава застосовує для протидії і запобіганню поширення корупції в системі органів державної влади.

В ході проведеного дослідження було визначено, що фактор корупції в сучасному світі здійснює дуже активний негативний вплив на розвиток

суспільства і держави. В цьому йому істотно допомагають його сутнісні характеристики і ознаки. Щодо ролі і значення антикорупційних заходів та інших подібних факторів протидії даному соціальному феномену, то в системі функціонування органів державної влади вони займають дуже важливе місце. Нами було визначено, що їхнє правильне застосування дозволить вирішити низку проблем, які породжує корупція і забезпечить в майбутньому стабільну роботу будь-якої соціальної системи, котра контролюється державною владою.

Аналізуючи систему антикорупційного законодавства України нами була досліджена низка нормативно-правових актів та законів, які мають різну юридичну силу, характері дії, цільове призначення і мету існування. Фундамент антикорупційного законодавства України складає Закон України «Про запобігання корупції», адже, він є центральним в рамках даної системи. Досліджуючи систему антикорупційного законодавства було визначено, що доповненням даної системи займається Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України та Національне агентство з питань запобігання корупції. Вони видають нові нормативно-правові акти, які діють в рамках даної системи. На нашу думку, в ході проведеного дослідження було визначено, що сучасне антикорупційне законодавство України представляє собою достатньо ефективну з точки зору змісту та наповнення організаційно-правову систему. Кількість юридичних документів, яка зараз існує в системі антикорупційного законодавства України також є достатньою. Основна потреба даної системи полягає у забезпеченні роботи постійного процесу оновлення, перевірки та наповнення антикорупційного законодавства на предмет пошуку правових колізій, додавання нових більш актуальних правових конструкцій тощо.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАХОДІВ В УКРАЇНІ

2.1. Система органів державної влади в Україні: протидія корупції та здійснення антикорупційних заходів

Функціонування системи антикорупційних органів державної влади в будь-яких країнах світу має свої унікальні особливості, характеристики та ознаки щодо власної практичної діяльності. Україна в цьому випадку не є виключенням. Враховуючи активну політику держави з 2014-го року щодо реформування органів державної влади на основах активної протидії корупції, сучасний стан розвитку даної сфери вже має чіткі обриси та впізнавану структуру.

По-перше, щоб охарактеризувати систему органів державної влади в Україні, яка займається протидією корупції потрібно зазначити основні заходи, котрі вона використовує на практиці. В сучасних українських реаліях органами державної влади активно застосовуються такі заходи запобігання корупції як:

- створення послідовної упорядкованої антикорупційної політики держави;
- робота над удосконаленням механізмів діяльності існуючих антикорупційних органів;
- розвиток публічної служби за рахунок проведення прозорих конкурсних відборів, належних об'ємів фінансового забезпечення держави, формування загальноєвропейських стандартів поведінки державних службовців;
- удосконалення існуючих систем державних закупівель;
- розвиток судової системи;
- підвищення рівня прозорості приватного сектору;
- залучення громадян до вирішення існуючих проблем корупції всередині країни, формування і розвиток механізму громадського контролю [11].

Орієнтуючись на подібні заходи органи державної влади в Україні активно розвивають діючу антикорупційну політику. Допомагає їм в цьому питанні

перелік усталених принципів роботи системи антикорупційних органів влади в Україні.

Система державних антикорупційних органів влади в Україні базується на існуванні таких принципів роботи як:

- дотримання законності;
- підтримка верховенства права;
- активне та комплексне використання різноманітних механізмів запобігання і протидії корупції, відбувається використання правових, соціальних, економічних, інформаційних, політичних механізмів;
- невідворотне несення відповідальності за скоєний корупційний злочин;
- відкритість і прозорість даної системи перед представниками громадськості;
- активне залучення громадськості для здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції [20, с. 29-35].

Саме такі базові, фундаментальні основи сьогодні діють в рамках функціонування системи органів державної влади України, які займаються запобіганням та протидією корупції.

Щодо самого переліку органів влади, які займаються протидією корупції та здійсненням антикорупційних заходів, то вони відображені на Рисунку 1.1., який розташований нижче [35].

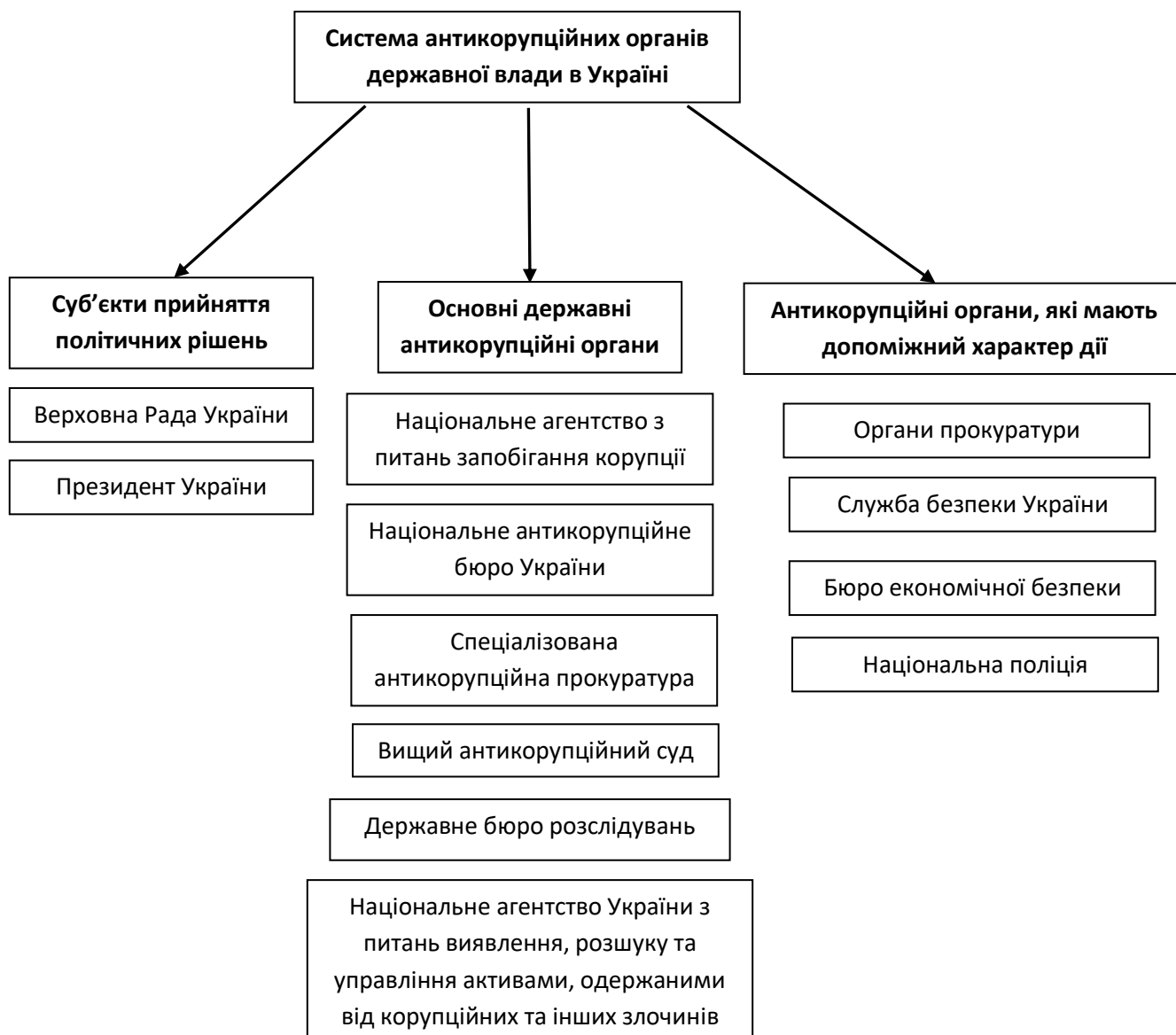

Рисунок 1.1. Система антикорупційних органів державної влади в Україні

Аналізуючи представлену систему антикорупційних органів державної влади в Україні, ми можемо побачити, що вона має дуже гнучку структуру, чітку цільову направленість та розподіл ролей. Нижче опишемо кожен із представлених органів державної влади, що відповідає за протидію корупції та виконання антикорупційних заходів.

Верховна Рада України. Верховна Рада України має у своєму підпорядкуванні спеціальний комітет, який займається вирішенням питань, що стосуються тематики корупції. Назва цього комітету – Комітет з питань

запобігання і протидії корупції. Основна діяльність цього комітету полягає у здійсненні низки організаційних та правових дій, що стосуються ведення і регулювання антикорупційної політики України. Даний комітет має у своєму переліку таку кількість функцій та завдань як:

- робота із міжнародними комітетами протидії корупції;
- прийняття важливих управлінських рішень щодо координації, корегування та удосконалення існуючих процесів протидії і запобігання корупції;
- проведення допоміжних робіт пов'язаних із взаємодією існуючих органів антикорупційної політики держави;
- сприяння розвитку та реформування існуючого антикорупційного законодавства;
- прийняття важливих законів, нормативно-правових актів, що стосуються тематики протидії, запобігання корупції;
- розвиток взаємодії із представниками громадськості на предмет пошуку нових рішень щодо вирішення проблеми корупції в державі [33].

Загалом, діяльність даного комітету має здебільшого опосередкований характер протидії корупції. Він виконує функцію прийняття важливих управлінських рішень, які визначають напрямок дії антикорупційних заходів всередині країни.

Президент України. При Президентові України існує спеціальний антикорупційний орган, який називається Національна рада з питань антикорупційної політики. Діяльність цього органу направлена на вибір руху існуючої антикорупційної політики держави. Перелік основних завдань цього антикорупційного органу визначається згідно із існуючого нормативно-правового акту Указ Президента України «Про Національну раду з питань антикорупційної політики». Даний орган є невід'ємною частиною сучасного апарату протидії та запобігання корупції в Україні. Щодо переліку функцій та завдань, які на нього покладені, то вони виглядають таким чином:

- проведення процедури системного аналізу щодо ситуації із запобіганням і протидією корупції в Україні, робота над координацією зусиль існуючих антикорупційних органів державної влади;
- організація співпраці із міжнародними структурами, які займаються протидією і запобіганням корупції;
- формування та пошук нових ідей щодо покращення стану роботи антикорупційних механізмів держави;
- розвиток науково-методичного забезпечення, яке стосується питання вирішення проблеми корупції в країні;
- проведення процедури моніторингу та аналізу ефективності існуючих антикорупційних стратегій;
- здійснення перевірки сучасного антикорупційного законодавства країни, деталізація основних проблем нормативно-правового регулювання протидії корупції;
- підготовка нових законопроектів, які стосуються запобігання та протидії корупції в Україні;
- досліджує стан громадської думки щодо питання вирішення проблеми корупції всередині країни, забезпечує інформування громадськості про отримані результати;
- здійснює підготовку і подає Президенту України ідеї, пропозиції щодо покращення існуючих механізмів, засобів протидії корупції всередині України [8].

Робота цього органу державної влади полягає у виконанні ролі консультативного, операційного та дорадчого суб'єкту. Завдяки його діяльності відбувається загальна оптимізація усієї існуючої системи антикорупційних органів влади в Україні.

Національне агентство з питань запобігання та протидії корупції (НАЗК). На сьогоднішній день, є одним із центральних органів державної влади в системі антикорупційної політики держави. НАЗК відповідно до положень

прописаних в його нормативно-правовому регулюванні виконує місію пов'язану із формуванням справедливого і доброчесного українського суспільства. Візія НАЗК направлена на те, щоб бути еталонним, висококваліфікованим органом державної влади, який представляє ефективну антикорупційну інституцію, що функціонує всередині держави. Якщо говорити про перелік основних завдань та обов'язків НАЗК, то, на даний момент, ними є:

1. Виконання завдань пов'язаних із веденням антикорупційної політики держави. В рамках цього завдання НАЗК займається розробкою нових проектів нормативно-правових актів, що сприяє поступовому удосконаленню умов існуючого антикорупційного законодавства України. Також, дане агентство працює над розробками нових механізмів для покращення існуючої антикорупційної стратегії держави.

2. Ведення міжнародної діяльності. Міжнародна діяльність НАЗК пов'язана із виконанням завдань, які направлені на координацію дій, що відповідають за розвиток та оптимізацію українських антикорупційних механізмів сучасним міжнародним стандартам. В контексті нинішнього положення України і перебування її у стані війни, НАЗК інтегрував в даний блок перелік завдань пов'язаних із пошуком та відбиранням активів корупціонерів, що знаходяться закордоном. Також, в контексті здійснення міжнародної діяльності важливим є робота з особами, які мають потрапляти під санкційний вплив через їхнє бажання сприяти розвитку війні в Україні.

3. Проведення антикорупційних перевірок і експертиз. Це завдання необхідно в контексті визначення рівня успішності роботи сучасних антикорупційних механізмів, заходів протидії корупції.

4. Робота із антикорупційними програмами. Проведення процедур погодження, перевірки змісту цих програм, перегляд відповідності положень цих програм існуючим антикорупційним потребам країни.

5. Виховування культури відношення до корупції всередині суспільства. НАЗК активно сприяє тому, щоб суспільство було абсолютно не толерантним до проявів корупції та постійно працювало на знищення цього явища.

6. Здійснення функції контролю за діяльністю посадовців, кандидатів на державні посади, платників податків. У відповідності до положень чинного законодавства, НАЗК виконує функції контролю за фінансовими операціями, які проводять вищезгадані суб'єкти.

7. Надання допомоги викривачам корупції. НАЗК гарантує безпеку та анонімність усім особам, які співпрацюють із ними в контексті надання важливих повідомлень щодо скоєння факту корупції в державі [41].

Такий комплекс завдань НАЗК підкріплюється відповідними принципами та цінностями роботи цього органу державної влади. Національне агентство з питань запобігання корупції працює спираючись на такі принципи та цінності як:

- доброчесність;
- неупередженість у діях;
- формування позитивного прикладу для громадськості;
- постійна відкрита взаємодія НАЗК із представниками громадськості;
- несення відповідальності за власну діяльність та отримані результати;
- забезпечення розвитку суспільства та держави;
- робота в сфері протидії та забігання корупції із акцентом на відповідність сучасним вимогам і стандартам.

В цілому, НАЗК є одним із головних органів державної влади, що реалізує антикорупційну політику України. Його роль в рамках даної системи є дуже важливою та має велике значення для розвитку суспільства і держави.

Національне антикорупційне бюро України (НАБУ). НАБУ є одним із центральних органів державної влади в Україні, що займається питаннями запобігання і протидії корупції. Його основне завдання полягає в тому, щоб займатися розслідуваннями пов'язані із розкриттям корупційних злочинів,

корупційних правопорушень, що несуть загрозу для національної безпеки України. Фактичним обґрунтуванням діяльності НАБУ в Україні служить спеціальний документ – Антикорупційна програма Національного антикорупційного бюро України. В змісті даного документу відображені основні організаційно-правові аспекти діяльності цього органу державної влади. Також, в ньому представлені основні принципи роботи НАБУ. Цими принципами є:

- дотримання умов чинного законодавства і підтримка дії верховенства права;
- незалежність НАБУ від інших органів державної влади, що представляють антикорупційну систему України;
- робота на ефективність;
- наявність політичної нейтральності і неупередженості;
- взаємодія із громадськістю на предмет реалізації цивільного контролю;
- підзвітність НАБУ суспільству і іншим органам державної влади, які визначені положеннями чинного законодавства України;
- стабільність у свої діяльності;
- повага до існуючих прав людини та громадянина [44].

Таким чином, НАБУ представляє собою один із значимих суб'єктів системи державних органів, що протидіють корупції в Україні. Його роль в рамках даної системи полягає в тому, щоб виконувати завдання щодо боротьби із великою політичною корупцією, яка шкодить національним інтересам України.

Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП). САП в рамках функціонування системи антикорупційних органів державної влади в Україні займається вирішенням питань, що стосуються захисту осіб у суді, які потенційно скоїли корупційний злочин. Дана прокуратура здійснює захист інтересів, законних прав тих осіб, що обвинувачуються у скоєнні корупційного правопорушення. Також, її завдання полягає в тому, щоб забезпечувати процес дотримання умов

чинного законодавства України при проведенні розслідувань та реалізації судового процесу [49].

Завдяки діяльності антикорупційної прокуратури в Україні забезпечується підтримка справедливого судочинства відносно тих осіб, які могли скоїти корупційний злочин. Діяльність даного органу в Україні є фактичним підтвердженням роботи влади щодо покращення стану існуючих антикорупційних механізмів та приведення їх у відповідність до нинішніх європейських стандартів.

Вищий антикорупційний суд (ВАКС). Представляє собою один із основних органів державної влади, який відповідає за функціонування судової гілки влади, в контексті здійснення нею антикорупційної політики держави. Основним завданням, яке виконує ВАКС полягає в тому, щоб відповідно до чинного антикорупційного законодавства виконувати завдання пов'язані із захистом осіб, що скоїли корупційний або пов'язаний із цим злочини. Захист інтересів цих осіб відбувається в рамках кримінального провадження. Також, до основних завдань даного суду входить вирішення питання, яке стосується знайдених необґрунтованих активів особи. Суд має вирішувати як стягнути ці кошти на рахунок держави шляхом орієнтованості на цивільне судочинство. Щодо місії ВАКСу, то вона полягає у формуванні справедливості у правосудді під час розслідування корупційних злочинів, які віднесені до категорії тих, що розглядаються через кримінальне провадження. Перелік основних справ, які розглядає ВАКС представлений нижче у Таблиці 2.1.

Таблиця 2.1. Перелік справ, які входять до категорії розгляду ВАКС

[17]

Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем	Зловживання впливом чи владою, службовим становищем	Нецільове використання бюджетних коштів будь-яким представником державної влади (державним службовцем)
--	---	--

Здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням	Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою	Здійснення підкупу нотаріуса, аудитора тощо
Пошкодження, викрадання чи привласнення важливих службових документів	Порушення правил, які стосуються питання обігу психотропних речовин та наркотиків, пряме зловживання власним службовим становищем	Здійснення розкрадання матеріальних, військових ресурсів держави через користування власним службовим становищем

Таким чином, ВАКС представляє собою ще один знаковий компонент нинішньої судової системи України, яка бере участь у здійсненні та реалізації актуальних умов її антикорупційної політики.

Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. Це агентство виконує одну з важливих функцій, яка стосується повернення вкрадених активів назад до державного бюджету країни. Потреба у створенні даного агентства була зумовлена тим, що українське законодавче поле та структура державних органів має відповідати європейським стандартам. Адже, в Європі вже давно існує орган, який займається вирішенням подібного завдання. Щодо переліку основних функцій, які виконує дане агентство, то ними є:

- виявлення та пошук активів, які були викрадені із державного бюджету;
- здійснення управління активами, які були викрадені з державного бюджету до закінчення процесу проведення кримінального провадження;
- формування і реалізація державної політики у сфері управління активами;

- організація спільної праці із слідчими, прокурорами, детективами та судьями, для вирішення питань, які стосуються повернення державних активів [42].

Загалом, діяльність даного агентства має фінансово-управлінський характер дії. Важливість даного агентства оцінюється через можливість управління і подальшого повернення фінансових ресурсів держави. Це є дуже знаковим фактором, особливо, в контексті тематики боротьби з корупцією всередині країни.

Державне бюро розслідувань (ДБР). Діяльність ДБР направлена на досягнення справедливості всередині суспільства та держави під час вирішення питань, які стосуються проведення розслідувань злочинів, що відносяться до категорії кримінальних. Основне завдання ДБР полягає у здійсненні процедур щодо виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, які пов'язані із кримінальними або корупційними правопорушеннями [24].

В цілому, діяльність ДБР є ще одним знаковим компонентом системи органів державної влади в Україні які допомагають вирішувати питання проведення розслідувань масштабних корупційних або кримінальних злочинів. Завдяки своїй роботі ДБР допомагає встановити справедливість в рамках процедур розслідувань, які відбуваються для вирішення проблеми кримінальних чи корупційних злочинів.

Органи прокуратури. Органи прокуратури в рамках їхнього функціонування в системі антикорупційних органів державної влади в Україні здійснюють низку захисних та представницьких функцій у судовому процесі. Вони забезпечують функціонування справедливого судочинства для тих осіб, котрі потенційно скоїли певний злочин, одним із яких є корупційне правопорушення.

Служба безпеки України (СБУ). Один із органів державної влади, який не має чіткого централізованого прив'язання до вирішення питання проблеми корупції, однак, в опосередковано він все ж має до цього відношення. СБУ, на

сьогоднішній день, активно працює над викоріненням корупції всередині власної структури дотримуючись певних принципів роботи. Цими принципами є:

- дотримання прозорості у власних діях;
- робота над створенням ефективних механізмів протидії корупції;
- виконання антикорупційних реформ;
- здійснення контролю за використанням коштів із державного бюджету;
- робота над дотриманням етичних та моральних норм посадових осіб СБУ;
- виконання робіт пов'язаних із врегулюванням потенційних конфліктів інтересів [47].

Фундаментальну основу запобігання і протидії корупції в СБУ складає Антикорупційна програма СБУ на 2021-2024 роки. Цей документ визначає основні організаційні, правові, політичні аспекти роботи СБУ в контексті їхньої боротьби з корупцією в Україні.

Діяльність СБУ в рамках дії системи антикорупційних органів державної влади в Україні, займає роль допоміжного органу, який виконує свій чіткий перелік функцій.

Бюро економічної безпеки. Один із центральних органів виконавчої влади, який опосередковано бере участь у запобіганні та протидії корупції в Україні. Його основна ціль полягає у підтримці належного рівня економічної безпеки України, що є одним із факторів збереження національних інтересів країни. Дане бюро виконує такий перелік функцій та завдань як:

- протидія економічним правопорушенням, які впливають на фінансовий стан країни;
- робота над детінізацією економіки України;
- створення сприятливих умов для захисту та поступового розвитку українського бізнес-середовища;
- здійснення захисту існуючих публічних фінансових ресурсів держави;
- пошук та вирішення проблемних зон в економіці країни;

- робота над адаптацією економічної системи України в європейський простір [14].

В контексті протидії корупції, даний орган державної влади виконує роль щодо запобігання та протидії корупції з точки зору її фінансового і економічного впливу на країну.

Національна поліція України. Представляє собою один із оперативних органів запобігання і протидії корупції в Україні. Адже, спеціалізація Національної поліції України не фіксується на виконанні даного завдання. Цей орган влади виконує виключно точкову функцію запобігання і протидії на оперативно-тактичному рівні. Національна поліція здебільшого спеціалізується на вирішенні проблем побутової та адміністративної корупції в Україні. Однак, може допомагати іншим органам державної влади у вирішенні більш складних ситуацій пов'язаних із даною проблемою [40].

Таким чином, система органів державної влади в Україні, яка здійснює антикорупційні заходи та протидіє корупції має достатньо упорядковану ієрархічну структуру. Подібна структура свідчить про правильний підхід України щодо організації та реалізації умов антикорупційної політики, що в подальшому демонструє готовність країни до інтеграції в Європейський Союз.

2.2. Стан та особливості боротьби з корупцією в Україні

Боротьба з корупцією в Україні, на сьогоднішній день, має низку специфічних ознак та характеристик. По-перше, боротьба з корупцією тісно пов'язана із бажанням влади інтегрувати Україну у європейський простір. По-друге, проблема корупції незважаючи на усі зусилля влади після проведення реформи в 2014-ому році, не зникає в функціональних механізмах існуючих органів державної влади. По-третє, фактор війни істотним чином вплинув на реалізацію цього завдання видозмінивши підхід влади до нього.

На даний момент, антикорупційна політика в Україні базується на існуванні та функціонуванні кількох важливих факторів. Цими факторами є:

1. Активна розробка і залучення цифрових, електронних технологій та інструментів для боротьби з корупцією. Це пов'язано з діючим переходом держави у формат роботи та надання послуг населенню за принципами дії сучасної концепції електронного урядування. В Україні постійно з'являються нові технології, які допомагають боротися із побутовою та адміністративною корупцією на різних рівнях управління.

2. Робота над поступовим удосконаленням антикорупційного законодавства. Незважаючи на початок антикорупційної реформи ще в 2014-ому році, робота над удосконаленням нормативно-правової бази, яка регулює вирішення проблеми корупції в країні продовжується і досі. Сучасна антикорупційна політика України постійно працює над покращенням антикорупційного законодавства для того, щоб забезпечити відповідність цієї системи існуючим європейським вимогам, стандартам якості. Це одна з головних умов інтеграції України до ЄС.

3. Поступовий розвиток державної служби. Формування нової ідеології в державній службі тісно пов'язано із активністю влади щодо боротьби з корупцією. Для вирішення проблеми великої політичної і адміністративної корупції, Україна постійно проводить реформи щодо покращення стану роботи системи державної служби. Одним із дієвих механізмів, який активно застосовується в рамках даного процесу є залучення громадськості. Громадський контроль за розвитком державної служби за канонами антикорупційної протидії є одним із знакових атрибутів сучасної України. Завдяки залученню громадськості до вирішення проблеми корупції в державній службі, вдається дотримуватися дії принципів сталого розвитку та забезпечувати поступовий розвиток суспільства і держави.

4. Активна розробка стратегій щодо запобігання і протидії корупції. В Україні, сьогодні, постійно розробляються різні нормативно-правові документи,

які спеціалізуються на вирішенні проблеми корупції всередині країни. Це дозволяє створити належну організаційно-правову, методичну базу для реалізації даного завдання.

5. Розвиток відкритості і прозорості державної влади. Зараз, це одна з головних умов сучасної антикорупційної політики держави, яку Україна намагається виконати шляхом активного використання електронних, цифрових, правових, організаційних, економічних, соціальних інструментів.

6. Звільнення політичних осіб, які мають великий вплив на поширення корупції всередині країни. В Україні з 2014-го року поступово відбувається звільнення та організація правосуддя для тих політичних осіб, які були причетні до скоєння корупційних злочинів. Даний процес кожного року поступово набирає оберти та демонструє готовність України до інтеграції в європейський простір і відповідності діючим європейським вимогам, стандартам.

7. Фактор війни. Враховуючи дію фактору повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України в 2022-ому році, антикорупційна політика держави, на даний момент, базується на двох напрямках. Цими напрямками є збереження економічної та військової цілісності держави. Тобто, найбільший контроль, увага приділяється вирішенню проблеми корупції саме в економічній та військовій сферах [48].

Подібний перелік пунктів деталізує сучасний напрямок, вектор боротьби з корупцією в Україні. Кожен із цих пунктів має своє відповідне підтвердження на практиці низкою фактів.

Щодо інших значимих аспектів, які деталізують стан боротьби з корупцією в Україні, то ними є існуючі інструменти протидії. Ці інструменти напряму пов'язані із розвитком в Україні вищезгаданої концепції електронного урядування. Детальний перелік і опис цих інструментів представлений у Таблиці 2.2., яка розташована нижче.

**Таблиця 2.2. Основні інструменти для
запобігання та протидії корупції в Україні**

[29, с. 58]

Інструмент	Характеристика
Електронні декларації	Електронні декларації дозволяють контролювати рівень інформаційного забезпечення населення щодо висвітлення інформації про доходи, майно, ресурси посадових осіб, державних службовців. Завдяки даним деклараціям вдалося значно знизити рівень побутової та адміністративної корупції. Також, за допомогою даного інструменту вдалось знизити кількість бюрократичних процедур для здійснення вищезгаданих перевірок. Даний інструмент представлений інформаційним ресурсом за адресою https://nazk.gov.ua/uk/.
Електронні закупівлі	Даний інструмент дозволяє здійснювати регулятивний і контролюючий вплив на процес організації публічних закупівель, які здійснюються державою. Завдяки дії електронних закупівель вдалося знизити рівень адміністративної і політично корупції. Механізм електронних закупівель представлений низкою ресурсів, а саме: https://izi.trade, https://prozorro.gov.ua, https://www.dzo.com.ua тощо.
Електронні звіти	Даний інструмент знаходиться на стадії поступового удосконалення. В сучасних українських реаліях на рівні державної влади адаптація роботи даного інструменту ще не відбулася в повній мірі. У більшості випадків електронні звіти використовуються у діяльності приватних структур. Основна мета функціонування таких звітів – це підвищення рівня відкритості, прозорості державних і приватних структур.

Електронні державні онлайн-сервіси	Подібний механізм дозволив Україні значно покращити власне становище у боротьбі із побутовою і адміністративною корупцією на нижчих рівнях системи публічного управління. Типовими прикладами подібних онлайн-сервісів в Україні є програма «Дія», Кабінет електронних сервісів, Онлайн будинок юстиції, система e-health тощо.
Електронний документообіг	Використовується так само як і електронні звіти, на даний момент, має схожий рівень розвитку із даним інструментом. Основна мета застосування такого інструменту також полягає у підвищенні рівня відкритості, прозорості державних і приватних структур та зниженні кількості корупційних проявів.

Кожен із вищезгаданих інструментів запобігання і протидії корупції, на даний момент, активно удосконалюється в рамках організації та здійснення сучасної антикорупційної політики України. Використання кожного з цих інструментів є фактичним підтвердженням нинішнього державного руху України до сучасних європейських механізмів запобігання і протидії корупції.

Наступним значимим аспектом, який розкриває стан боротьби з корупцією в Україні є система, що складається із низки інституційних, організаційних та правових механізмів. Сьогодні, в Україні ця система представлена антикорупційними заходами, спеціальною антикорупційною стратегією та державною антикорупційною програмою. Кожен із цих механізмів по-своєму впливає на стан боротьби з корупцією в Україні.

Якщо говорити про антикорупційні заходи, то в Україні робота цієї системи чітко розподілена по сферах діяльності. Вони в рамках роботи системи запобігання та протидії корупції виконують роль інституційного механізму. Для врегулювання кожної конкретної сфери діяльності підбирається певний перелік із існуючих антикорупційних заходів. Розглянемо два приклади застосування антикорупційних заходів у різних сферах діяльності.

Перший приклад буде стосуватися інтеграції механізму антикорупційних заходів у сферу соціальної політики. Міністерство соціальної політики України спираючись на загальну державну антикорупційну політику країни визначену на період до 2025-го року, сформувала свій перелік заходів спрямованих на боротьбу з корупцією в сфері соціальної політики. Цими заходами є:

1. Розробка та затвердження спеціального Соціального кодексу України. Цільова направленість даного кодексу буде полягати в здійсненні кодифікації та значному спрощенні соціального законодавства України. Також, існування даного кодексу дозволить урегулювати існування фактору правових колізій, які зараз існують в сфері соціальної політики. На нашу думку, створення подібного кодексу є абсолютно правильним підходом до вирішення проблеми корупції в соціальній політиці. Адже, такий інституційний механізм дозволить боротися із цих негативним соціальним явищем через відповідні правові алгоритми.

2. Створення прозорих та конкурентоспроможних інструментів, котрі б забезпечували фінансування надавачів соціальних послуг. Подібний захід дозволив би державі активніше підтримувати діяльність громадських структур, громадських організацій, які направлені на роботу з окремими соціально незахищеними верствами населення. Також, відповідно до реалізації цього антикорупційного заходу планується вносити зміни в зміст таких законів України як «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» та «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні».

3. Введення системи індикаторів, котра дозволить керівництву Міністерства соціальної політики України проводити процедуру моніторингу діяльності підпорядкованих їм органам. Це дозволить систематично перевіряти ці органи на факт здійснення корупційних правопорушень та сформує можливості для оцінювання прогресу у досягненні стратегічних результатів у боротьбі з корупцією.

4. Робота над функціонування прозорої цифрової системи, яка буде відповідати за нарахування усіх соціальних виплат населенню. Подібна система дозволить уникати каталізаторів, які б сприяли появі корупційних злочинів чи правопорушень. Потенційна назва такої системи може звучати таким чином – Єдина інформаційна система соціальної сфери [51].

Основна мета створення, реалізації усіх вищезгаданих антикорупційних заходів направлена на те, щоб підтримувати фінансову і економічну ефективність роботи соціальної сфери в Україні на державному та місцевому рівнях. Завдяки таким антикорупційним заходам держава зможе підвищити рівень справедливості і прозорості в роботі системи соціального забезпечення та соціальної підтримки, що позитивно вплине на життєдіяльність усього суспільства.

Щодо другого прикладу, то він буде стосуватися роботи сфери енергетики, а саме, діяльності Державної інспекції енергетичного нагляду України. В рамках організації діяльності даного органу державної влади також був сформований свій перелік антикорупційних заходів для їхнього подальшого застосування на практиці. Термін реалізації даних заходів теж розрахований до 2025-го року. Цими антикорупційними заходами є:

- створення спеціальної робочої групи, яка буде займатися питанням оцінювання корупційних ризиків у сфері енергетики;
- розробка відповідних інструментів впливу на виявлені корупційні ризики;
- здійснення систематичного оприлюднення результатів власної діяльності щодо боротьби з корупцією;
- проведення навчальних заходів для персоналу, який працює в сфері енергетики, котрі направлені на підвищення рівня їхньої обізнаності щодо боротьби з корупцією в державі;
- здійснення консультативних та роз'яснювальних робіт серед персоналу, котрий працює в сфері державних енергетичних об'єктів на предмет їхнього розуміння щодо дій стосовно запобігання і протидії корупції;

- організація процедури моніторингу, яка направлена на перевірку виконання загальної державної антикорупційної політики України [9].

Подібний комплекс антикорупційних заходів направлений на те, щоб зберегти стабільність в роботі енергетичної сфери, що в умовах ведення війни в Україні є дуже важливим фактором забезпечення життєдіяльності усього суспільства.

Щодо наступного організаційно-політичного механізму, який визначає стан боротьби з корупцією в Україні, а саме, Антикорупційної стратегії на 2021-2025 роки, то вона фактично є документом, котрий обрамлює попередні вищезгадані аспекти. Розглянемо основні компоненти змісту даної Антикорупційної стратегії.

Основна мета створення даної стратегії полягає в досягненні значного прогресу в контексті запобігання і протидії корупції всередині держави, а також, підвищення рівня якості спільної діяльності органів державної влади і органів місцевого самоврядування щодо вирішення даного питання. В рамках даної стратегії корупція представляє собою значну економічну перешкоду, яка заважає досягненню стабільності та формуванню ефективних демократичних утворень.

Базується дана стратегія на існуванні чіткого переліку принципів. Цими принципами є:

- розробка нових практик протидії корупції направлених на задоволення потреб громадськості;
- формування у суспільства негативного відношення до корупції, що, в свою чергу, сприятиме появі культури доброчесності і поваги до правової системи держави;
- робота над оптимізацією державних функцій та функцій органів місцевого самоврядування, особливу увагу приділяють саме тим функціям, котрі направлені на боротьбу з корупцією, мінімізацію корупційних ризиків;
- дотримання невідворотності юридичної відповідальності за скоєння корупційного злочину;

- забезпечення розвитку цифрової трансформації органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що дозволить значним чином мінімізувати рівень корупційних ризиків у їхній діяльності [10].

Даний перелік принципів складає фундаментальну організаційно-інституційну основу для застосування даної стратегії на практиці. А також, ці принципи відповідним чином відображаються у змісті основних положень цієї стратегії.

Враховуючи той факт, що Антикорупційна стратегія знаходиться в стадії власної реалізації, визначимо основні індикатори її результативності. Основні результати, які мають бути досягнені в ході реалізації даної стратегії є:

1. Підвищення позицій України в рейтингу Corruption Perceptions Index.
2. Зниження кількості населення України, яка мала досвід здійснення або була свідком корупційного правопорушення.
3. Підвищення кількості населення України, котра має різко негативне ставлення до явища корупції.
4. Виконання усіх основних заходів передбачених державною антикорупційною політикою країни.
5. Зростання кількості громадян України, які готові були б працювати із державною владою на предмет боротьби з корупцією в країні.
6. Перевірка та опрацювання нормативно-правових актів, котрі регулюють сферу запобігання та протидії корупції і підведення їх у відповідність до загальних світових практик, міжнародних стандартів [10].

Такий перелік результатів Антикорупційної стратегії формується відповідно до змісту вищезгаданого документу під назвою Державна антикорупційна програма. Адже, ця стратегія виступає на рівні оперативно-тактичного рівня боротьби з корупцією всередині держави.

Стосовно Державної антикорупційної програми, то, на даний момент, цей документ є основоположним у стратегічному плануванні державної політики

України щодо боротьби з корупцією на усіх рівнях. Коротко опишемо основні складові даного документу.

Якщо говорити про мету створення даної програми, то вона складається із двох важливих компонентів. Першим є досягнення значного прогресу в запобіганні та протидії корупції, забезпечення злагожденості та системності антикорупційної діяльності всіх державних органів та органів місцевого самоврядування, а також належного процесу післявоєнного відновлення України. Другим є сприяння процесу набуття Україною членства в ЄС, Північноатлантичному Альянсі (НАТО), Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) [7].

Аналізуючи подальший зміст даної антикорупційної програми, можна побачити, що вона направлена на вирішення низки проблем пов'язаних із тематикою корупції. Основні результати, які мають бути досягнуті цією програмою були згадані вище у розкритті змісту Антикорупційної стратегії. Адже, антикорупційна програма виступає фактичним продовженням цього організаційно-інституційного механізму, але вже на стратегічному рівні.

Важливою характеристикою Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки є те, що в її положеннях чітко розподілений перелік проблем пов'язаних із тематикою корупції в різних сферах діяльності та відповідно до цього прописаний змістовний алгоритм для їхнього усунення. Відповідальність за координацію дій в рамках даної програми та моніторинг її ефективності покладено на Національне агентство з питань запобігання корупції. Щодо очікуваних результатів Державної антикорупційної програми, то вони повністю синхронізуються із вищезгаданими індикаторами результативності Антикорупційної стратегії [7].

Варто зазначити, що реалізація Державної антикорупційної програми вже знаходиться на стадії початкової реалізації. Про це свідчить факт її нещодавньої презентації Національним агентством з питань запобігання корупції на

спеціальному заході під назвою «Шлях до майбутнього без корупції: покрокова інструкція. Презентація ДАП», який був проведений 5-го квітня 2023-го року [39].

Загалом, наявність такої програми підтверджує активність державної влади України щодо боротьби з корупцією на усіх рівнях її можливого існування. Завдяки такій програмі перспективи стосовно майбутнього порядку запобігання і протидії корупції в Україні є достатньо позитивними.

Також, досліджуючи тематику визначення стану протидії корупції та практику застосування низки антикорупційних заходів в Україні, нами була визначена низка проблем, які заважають досягати ефективності в цьому компоненті. В ході проведеного дослідження нами було виявлено такі сучасні проблеми боротьби з корупцією в Україні як:

- наявність психологічних утисків населення, сформованих внаслідок активної дії на людей старої системи управління, яка складалася із шаблонного радянського мислення;
- часта неефективна робота державних інститутів, які відповідають за викорінення корупції в суспільстві;
- поява нових форм державної власності, яка зумовлює існування низки корупційних схем та інших подібних махінацій;
- наявність значної частини економіки, яка перебуває в «тіні»;
- поява нових кризових виробництв та підприємств, діяльність яких зумовлює появу корупції для збереження власного економічного виживання;
- недосконале правове поле, котре регулює питання боротьби та протидії корупції на усіх рівнях державного управління і життя суспільства;
- присутність проблем у боротьбі зі злочинністю в окремих її аспектах, зазвичай, на фактор існування корупції впливають різноманітні злочини пов'язані із діяльністю шахраїв в соціальних мережах та інших видах цифрового простору;
- наявність прогалин у виборі управлінського складу, який займається питаннями організації та реалізації політики державного управління;

- недостатній інтерес суспільства до здійснення певних проявів щодо боротьби з корупцією на різних рівнях: деяка розгалуженість українського суспільства не дозволяє активно проводити протидію корупції всередині країни;
- труднощі із врегулюванням конфліктів інтересів, які є основними каталізаторами виникнення корупції на різних рівнях державного управління;
- присутність фінансових, правових, організаційних махінацій в діяльності політичних партій, які стають своєрідними осередками поширення корупції в країні;
- проблема функціонування судової системи, яка не є досконалою, що, в свою чергу, створює відповідні труднощі у боротьбі з корупцією;
- наявність високого рівня корупції в сфері будівництва і розвитку важливих інфраструктурних об'єктів: така ситуація виникає внаслідок недостатньої уваги влади щодо контролю за діяльністю цих секторів державного управління;
- недостатньо жорсткий рівень несення відповідальності за скоєне корупційне правопорушення.

Подібний комплекс проблем вже довгий час існує всередині державного управління України. Незважаючи на спроби влади протидіяти корупції, вони все ж не формують той необхідний рівень супротиву для унеможливлення існування вищезгаданих проблем.

Таким чином, спираючись на проаналізовану вище інформацію, можна зробити висновок, що стан боротьби з корупцією в Україні є незадовільним. В Україні присутні чудові операційні механізми, інституційні та правові інструменти для боротьби з корупцією, однак, практичне застосування всіх цих елементів є дуже неефективним. Для того щоб покращити нинішній стан боротьби з корупцією, Україні потрібно приділяти увагу вирішенню вищезгаданих проблем та орієнтуватися на дослідження і імплементацію успішного міжнародного досвіду.

Висновки до розділу 2

Досліджуючи особливості функціонування та характеристику системи державних органів України, котрі займаються протидією корупції та здійсненням антикорупційних заходів нами були сформовані основні принципи, на які вони спираються при здійсненні своєї діяльності. Цими принципами були: дотримання законності; підтримка верховенства права; активне та комплексне використання різноманітних механізмів запобігання і протидії корупції; невідворотне несення відповідальності за скоєний корупційний злочин; відкритість і прозорість даної системи перед представниками громадськості; активне залучення громадськості для здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції. Також, в ході проведеного дослідження нами був визначений перелік органів державної влади України, котрі займаються протидією корупції та здійсненням антикорупційних заходів. Було визначено, що ці органи державної влади розподілені на три категорії: суб'єкти прийняття політичних рішень, основні державні антикорупційні органи влади, допоміжні державні антикорупційні органи влади. До суб'єктів прийняття політичних рішень відносяться Верховна Рада України та Президент України. До основних державних антикорупційних органів влади входять: Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Вищий антикорупційний суд, Державне бюро розслідувань, Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. Щодо допоміжних органів державної влади, які займаються протидією корупції та здійсненням антикорупційних заходів, то до них відносяться: органи прокуратури, СБУ, Бюро економічної безпеки і Національна поліція.

Досліджуючи стан боротьби з корупцією в Україні нами був визначений перелік інструментів, який використовується для реалізації даного завдання. Цими

інструментами були: електронні декларації, електронні закупівлі, електронні звіти, електронні державні онлайн-сервіси та електронний документообіг. Також, нами був проаналізований особливості роботи системи, як складається із низки інституційних, організаційних та правових механізмів. Було визначено, що ця система представлена низкою антикорупційних заходів, Антикорупційною стратегією на 2021-2025 роки і Державною антикорупційною програмою на 2023-2025 роки. В ході проведеного дослідження нами було виявлено такі сучасні проблеми боротьби з корупцією в Україні як:

- наявність психологічних утисків населення, сформованих внаслідок активної дії на людей старої системи управління, яка складалася із шаблонного радянського мислення;
- часта неефективна робота державних інститутів, які відповідають за викорінення корупції в суспільстві;
- поява нових форм державної власності, яка зумовлює існування низки корупційних схем та інших подібних махінацій;
- наявність значної частини економіки, яка перебуває в «тіні»;
- поява нових кризових виробництв та підприємств, діяльність яких зумовлює появу корупції для збереження власного економічного виживання;
- недосконале правове поле, котре регулює питання боротьби та протидії корупції на усіх рівнях державного управління і життя суспільства;
- присутність проблем у боротьбі зі злочинністю в окремих її аспектах, зазвичай, на фактор існування корупції впливають різноманітні злочини пов'язані із діяльністю шахраїв в соціальних мережах та інших видах цифрового простору;
- наявність прогалин у виборі управлінського складу, який займається питаннями організації та реалізації політики державного управління;
- недостатній інтерес суспільства до здійснення певних проявів щодо боротьби з корупцією на різних рівнях: деяка розгалуженість українського суспільства не дозволяє активно проводити протидію корупції всередині країни;

- труднощі із врегулюванням конфліктів інтересів, які є основними каталізаторами виникнення корупції на різних рівнях державного управління;
- присутність фінансових, правових, організаційних махінацій в діяльності політичних партій, які стають своєрідними осередками поширення корупції в країні;
- проблема функціонування судової системи, яка не є досконалою, що, в свою чергу, створює відповідні труднощі у боротьбі з корупцією;
- наявність високого рівня корупції в сфері будівництва і розвитку важливих інфраструктурних об'єктів: така ситуація виникає внаслідок недостатньої уваги влади щодо контролю за діяльністю цих секторів державного управління;
- недостатньо жорсткий рівень несення відповідальності за скоєне корупційне правопорушення.

Таким чином, спираючись на проаналізовану вище інформацію, був зроблений висновок, що стан боротьби з корупцією в Україні є незадовільним. В ході проведеного дослідження було визначено, що в Україні присутні чудові операційні механізми, інституційні та правові інструменти для боротьби з корупцією, однак, їхнє практичне застосування є дуже неефективним.

РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАХОДІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ РОБОТИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

3.1. Міжнародний досвід застосування антикорупційних заходів: уроки для України

Практика застосування антикорупційних заходів у будь-якій сучасній країні світу має свою унікальну специфіку, характеристику та зрештою формує певну систему у вигляді власного досвіду, яку можна буде використовувати іншим державам. В подібній ситуації такий підхід буде дуже корисним для України. Розуміючи потребу покращення стану боротьби з корупцією в Україні, одним із дієвих способів вирішення даної проблеми якраз є дослідження міжнародного досвіду застосування різних антикорупційних заходів. За рахунок такого дослідження Україна зможе отримати для себе відповідні уроки, що в майбутньому позитивно впливатиме на загальний стан її функціонування. Орієнтуючись на подібні аргументи проаналізуємо міжнародний досвід різних країн світу.

Сінгапур. Специфіка застосування антикорупційних заходів у Сінгапурі реалізовувалась на практиці у два етапи. Першим етапом було активна зміна чинного законодавства країни. Коли почалася дана реформа у Сінгапурі було прийнято спеціальний «Акт про запобігання корупції». В ньому був прописаний чіткий перелік принципів боротьби з корупцією, визначені особливості застосування тих або інших антикорупційних заходів, а також, був створений новітній орган державної влади. Даний орган державної влади був орієнтований на протидію корупції та займався застосуванням різних антикорупційних заходів для вирішення даної проблеми. Його назва - Бюро з розслідування випадків корупції з розширеними повноваженнями. Внаслідок таких пертурбацій

законодавство Сінгапуру за прояви корупції передбачало застосування таких антикорупційних заходів до порушників як:

- позбавлення волі терміном на 5 років чи штраф у розмірі 100 тисяч доларів;
- у випадку здійснення неправдивого повідомлення про скоєння корупції: 1 рік позбавлення волі або штраф у розмірі 10 тисяч доларів;
- щодо іноземних осіб, які скоїли корупційне діяння, то вони позбавляються права реалізовувати будь-яку господарську діяльність в країні [53].

Стосовно другого етапу, то він передбачав використання низки антикорупційних заходів направлених на забезпечення функціонування механізму підбору кадрів для органів державної влади. Ці заходи були пов'язані із використанням низки жорстких і репресивних методів. При цьому вони доповнювались активною діяльністю уряду щодо розвитку системи електронного урядування, яка дозволила створити в країні цифровий хаб, що допомагав боротися із побутовою і адміністративною корупцією. На основі подібних технологій в електронному режимі громадянам видавалось більше 1500 видів різних адміністративних послуг. Щодо конкретного переліку антикорупційних заходів, які застосовувались в рамках даного етапу, то ними були:

- здійснення щорічної перевірки звітності наданої державними службовцями, де за рахунок роботи прокурора перевірялась інформація про їхнє майно, наявні активи, борги;
- ліквідація існуючих адміністративних прогалин, які заважали розвитку економіки країни та діяльності бізнесу;
- надання громадськості повного доступу до перевірки на факт здійснення корупції державними службовцями і паралельна робота над покращенням іміджу високих політичних представників країни на предмет їхньої непідкупності;

- формування заробітних плат для державних службовців за формулою, яка наближена за своїм значенням до показників успішного працівника, котрий здійснює свою діяльність у межах приватного сектору [53].

Подібний перелік заходів дозволив Сінгапуру успішно реалізувати свій державний підхід до боротьби з корупцією. Завдяки ним Сінгапур закріпився у ТОП-10 країн світу, за показником боротьби та протидії корупції, що свідчить про його високий рівень успіху. На нашу думку, подібний досвід можна було б використати і в сучасних українських реаліях.

Фінляндія. Фінський досвід боротьби з корупцією характеризувався активним використанням цифрових, інформаційних та інноваційних технологій. Базувалась подібна система на урахуванні дії трьох важливих факторів. Цими факторами були: робота Агентства з фінансування інновацій і технологій, діяльність Національного фонду із досліджень та розвитку під назвою «Sitra», а також, науково-дослідна діяльність Фінської академії наук. Кожен із цих факторів вносив свій вклад у протидію та запобігання корупції всередині країни за рахунок досягнення синергетичного ефекту. При цьому до боротьби з корупцією були залучені і різні громадські структури, громадські організації. Щодо більш детального переліку антикорупційних заходів, які були застосовані Фінляндією для вирішення проблеми корупції, то ними були:

1. Залучення Фінляндії до міжнародного проекту під назвою «PADOS». Цей проект був направлений на протидію та запобігання корупції в країні. Він був створений за спільної участі ще 6 країн із Європи. Його основна мета полягала в тому, щоб створити для кожної з цих країн систему відкритого і ефективного електронного урядування, яке буде мінімізувати можливість появи прояву корупції.

2. Створення нового проекту під назвою «AIPA». Цей проект був направлений на викорінення адміністративної корупції в країні. В рамках даного проекту у Фінляндії були запущені різноманітні механізми для електронного

управління документообігом, інформацією з базами даних та для управління іншою важливою управлінською інформацією.

3. Розробка спеціальної програми під назвою «Програма дій по забезпеченню електронних послуг і розвитку eDemocracy». Мета створення цієї програми полягала в тому, щоб створити систему електронної участі громадян, яка направлена на запобігання і протидію корупції. Завдяки подібній системі було створено велику кількість електронних служб та сервісів, кожен із яких дозволяв громадянам легко і ефективно взаємодіяти із державою на предмет вирішення низки корупційних проблем.

4. Створення програми «Національна архітектура для надання цифрових послуг». Ця програма була направлена на боротьбу з побутовою та адміністративною корупцією через активне використання низки цифрових і електронних інструментів.

5. Розробка механізму електронного голосування. Завдяки цьому проекту в державі було розроблено механізм електронного голосування на виборах, що значно спростило процес їхнього проведення та знизило загальний рівень адміністративної і великої політичної корупції.

6. Адаптація у державний механізм протидії корупції проекту під назвою «Ondis». Цей проект був направлений на боротьбу з електронною і цифровою злочинністю всередині країни.

7. Оновлення та модернізація усіх урядових порталів. Завдяки подібним діям фінські урядові портали стали більш зручними для громадян та мали більший об'єм інформації про дії представників влади. Це сприяло тому, що громадяни отримали інструмент для здійснення власного контролю за діяльністю представників державної влади, що відповідним чином позитивно вплинуло на боротьбу та запобігання корупції в країні. Реалізація таких дій сприяла появі психологічного механізму публічного осуду з боку громадськості за скоєне корупційне діяння, що активно впливало на діяльність службовців [31].

Таким чином, досвід Фінляндії має чудовий приклад успішної антикорупційної боротьби шляхом використання електронних, цифрових та інформаційних технологій. Подібний досвід можна було б імплементувати в Україну, адже, він є доволі релевантним. Пов'язано це з тим, що зараз в країні відбувається активна політика щодо глобального оцифрування усіх державних процесів.

Китай. Китайський підхід до боротьби з корупцією передбачає доволі специфічну порівняно із іншими країнами світу модель протидії. У Китаї діє вертикальна модель протидії корупції, яка направлена на використання низки антикорупційних заходів щодо вирішення даної проблеми. Основними характеристиками такої моделі є висока жорсткість покарання за скоєне корупційне правопорушення, чітке та регламентоване антикорупційне законодавство, наявність смертної кари та формування засад з розвитку привілейованої демократії в країні. Щодо переліку конкретних антикорупційних заходів, які використовуються в рамках китайського досвіду, то ними є:

- наявність заборони, яка не дозволяє родичам та дітям мати бізнес в тій сфері діяльності, де їхній родич посідає одну з керівних посад;
- наявність системи постійної ротації представників державної служби задля попередження розвитку в них корупційних зв'язків;
- проведення систематичних інформаційно-комунікаційних процедур із громадськістю та приватними організаціями на предмет запобігання і протидії корупційним проявам;
- розробка спеціальної телефонної гарячої лінії для анонімного повідомлення про виявлений факт скоєння корупції посадовою особою;
- дотримання системи відомчого контролю, яка реалізовується у різних сферах діяльності та направлена на підтримку високого рівня прозорості [45].

В цілому, китайський досвід застосування антикорупційних заходів має досить ефективні механізми запобігання та протидії. Використання подібного

досвіду в Україні було б дуже корисним, особливо, в контексті необхідності формувати більш жорсткі умови для боротьби з корупцією.

Естонія. Естонський досвід застосування антикорупційних заходів базується на існуванні спеціального напрямку ведення державної політики. Цей напрямок характеризується наявністю відповідного акценту на боротьбу з корупцією шляхом використання низки цифрових, електронних технологій. У відповідності до таких принципів перелік здійснення антикорупційних заходів в Естонії виглядає таким чином:

- інтеграція системи «Електронна поліція»: завдяки такому заходу в Естонії вдалося викоринити побутову і адміністративну корупцію серед працівників поліції, шляхом встановлення спеціальних механізмів, які контролюють їхні дії та фіксують місцезнаходження;
- створення системи E-government Estonia: в рамках даної системи було введено низку цифрових і електронних сервісів для громадян, типовими прикладами таких сервісів були електронний механізм для покупки лікарських засобів, електронна система голосування на виборах, електронний реєстр нерухомості, електронний реєстр для визначення рівня пенсійних надходжень тощо;
- розробка нового програмного забезпечення під назвою «X-Road»: це система, яка має в своєму розпорядженні механізм відкритого коду, котрий дозволяє їй швидко та ефективно здійснювати обмін інформацією і важливими даними при здійсненні різних державних операцій;
- створення інтернет-сервісу під назвою «eesti.ee»: цей сервіс, на даний момент, є одним із найкращих за функціоналом в Європі по наданню адміністративних послуг населенню, його основна перевага полягає в тому, що він мінімізував кількість проведення бюрократичних операцій, котрі впливали на існування проявів адміністративної та побутової корупції;

- активна робота із громадянами, громадськими організаціями на предмет їх участі у боротьбі і протидії корупції: в Естонії дуже добре працює механізм боротьби з корупцією через проведення таких заходів як електронні опитування, публікація великої кількості антикорупційної соціальної реклами, це дозволило значно підвищити рівень самосвідомості громадян щодо значимості даної проблеми;

- розробка інструменту ідентифікації громадянина: цей інструмент дозволив владі контролювати дії кожного громадянина шляхом запуску механізму електронно-цифрового підпису і спеціальної ID-картки, завдяки яким фіксувалися потенційні дії або ризики, що могли призвести до факту скоєння корупційного злочину [28, с. 71-77].

Таким чином, естонський досвід за своєю специфікою має достатньо схожих прикладів із досвідом Фінляндії. Саме тому, його потенційна імплементація в Україну теж може стати достатньо ефективним рішенням.

Ізраїль. Досвід Ізраїлю у запобіганні та протидії корупції характеризується доволі простою і ефективною системою антикорупційних заходів. В основу ізраїльського досвіду покладена система «дубльованого моніторингу», яка представляє собою подвійну перевірку на факти здійснення корупції, корупційних проявів спеціальними підрозділами поліції, Управлінням державного контролера та низкою державних структур. Такий підхід до здійснення подвійних перевірок дозволяє Ізраїлю підтримувати стабільно високий рівень ефективності щодо запобігання і протидії корупції, корупційним проявам. Людину, яка скоїла корупційний злочин в Ізраїль лишають можливості в майбутньому отримувати будь-які соціальні дивіденди від держави та забороняють займатися приватною діяльністю на термін до 10 років [54].

Подібна практика застосування антикорупційних заходів Ізраїлем для України, на нашу думку, не стане найкращим варіантом для її потенційної

адаптації. Адже, в них застосований підхід, який є недостатньо релевантним для сучасних українських умов.

Канада. Основу канадського досвіду застосування антикорупційних заходів складає концепція «Digital Canada». Ця концепція направлена на те, щоб за допомогою цифрових, електронних та технологій діджиталізації боротися з корупцією всередині країни. Практичне застосування антикорупційних заходів в Канаді, в першу чергу, підкріплюється відповідними положеннями, які прописані в чинному законодавстві країни. Цими положенням є:

- введення пунктів про проведення реформи системи правоохоронних органів;
- зміна рівня штрафів за скоєння корупції;
- введення в законодавство спеціальної угоди «про санацію»: це угода, яка укладається із приватною компанією, що вчинила корупційний злочин і може розраховувати на припинення розслідування за ряду виконаних умов, а саме, систематичне сплатування штрафів за скоєння корупції, виплата усіх коштів державі вкрадених корупційним способом, надання максимально прозорої звітності, котра буде перевірятися більш ретельно ніж зазвичай;
- поява нових інструментів та правових механізмів протидії і запобігання корупції [55].

Підкріплювалися ці положення наявністю відповідних антикорупційних заходів, які проводились в Канаді протягом 2018-2022 років. Цими заходами були: інтеграція системи електронного документообігу в усі державні структури, розробка єдиної зручної системи електронних сервісів для надання різного роду послуг громадянам, розробка спеціальних ID-карток для спрощення процесу ідентифікації людей в рамках цифрового простору, завершення робіт над системою електронних закупівель. Функціонування усіх цих антикорупційних заходів відповідним чином підкріплювалось наявністю чітко визначеного переліку принципів боротьби з корупцією. Цими принципами в Канаді були:

1. Підтримка належного рівня відкритості та доступності уряду, який може легко контролюватися громадськістю.
2. Забезпечення умов для розвитку високого рівня професіоналізму і певних цінностей у державних службовців.
3. Підвищення рівня цифрової обізнаності державних службовців та створення спеціальної системи навчання, яка б мінімізувала бажання здійснювати корупційні злочини.
4. Постійна розробка нових інноваційних інструментів направлених на боротьбу з корупцією.
5. Створення спеціальних умов для розвитку цифрового простору, який забезпечуватиме стабільну роботу антикорупційної системи.
6. Орієнтація роботи уряду на задоволення потреб громадськості у отриманні адміністративних послуг шляхом підтримки принципу «єдиного вікна».
7. Розвиток міжнародного співробітництва, розробка та інтеграція нових інформаційних практик протидії корупції [55].

Подібний комплекс заходів представлений канадським досвідом має багато схожих елементів із досвідом таких країн світу як Фінляндія та Естонія. Потенційна адаптація такого досвіду в українські реалії можлива, адже, він відповідає усім актуальним потребам щодо боротьби з корупцією.

Таким чином представлений міжнародний досвід використання антикорупційних заходів для боротьби з корупцією.

3.2. Громадянське суспільство як дієвий елемент антикорупційних заходів

Функціонування громадянського суспільства в будь-якій сучасній державі світу є одним із елементів, який підтверджує розвиток демократизму та існування сприятливого рівня відносин між громадськістю і представниками державної

влади. Також, одна із значимих ролей громадянського суспільства полягає в тому, що воно може діяти як ефективний елемент системи антикорупційних заходів, які проводяться у державі.

Спираючись на актуальні норми міжнародного права, Україна як і інші держави має сприяти постійному розвитку, участі та стимулювати активність дій представників громадянського суспільства. До кола даних представників зазвичай входять неурядові організації, громадські організації, громадські об'єднання, групи активістів тощо. Щодо основних функцій, які виконують представники громадянського суспільства у контексті сприяння боротьби з корупцією, то ними є:

1. Здійснення функції критичного спостерігача, який контролює діяльність органів державної влади. Реалізація цієї функції відбувається шляхом здійснення запитів на інформацію про їхню діяльність, проведенням корупційних розслідувань, здійсненням моніторингу життя службовців, перевіркою роботи процесів публічних закупівель тощо.

2. Виконання функції інформаційно-роз'яснювальної та просвітницької підтримки населення. Громадські структури збирають і систематизують інформацію, яка має зв'язок із тематикою корупції, аналізують матеріали, котрі стосуються подолання корупції та формують на основі таких досліджень певні ідеї, рекомендації та пропозиції. Усі ці аспекти оформлюються у вигляді відповідних проектів, що надаються на розгляд державі для подальшої їх реалізації на практиці [36].

Забезпечення практичної реалізації таких функцій громадянського суспільства, як дієвого елементу системи антикорупційних заходів відбувається завдяки існуючим формам та методами. На даний момент, основними методами та формами залучення представників громадянського суспільства у боротьбу з корупцією всередині держави є:

- залучення представників громадянського суспільства до проведення розслідування злочинів та проступків, які мають ознаки корупції;
- організація та функціонування інтернет-порталів, які освітлюють проблеми корупції всередині країни;
- участь інститутів громадянського суспільства у проведенні антикорупційної експертизи документів, яка направлена на виявлення корупції в органах державної влади;
- проведення систематичних тематичних заходів для населення, які виховували б у нього неприязнь, негативне ставлення до проявів корупції;
- розробка спеціальних антикорупційних освітніх програм;
- запит до влади щодо легітимізації прав та повноважень представників громадянського суспільства до їх участі у боротьбі з корупцією в державі [22, с. 240].

Подібний перелік методів та форм залучення громадянського суспільства в боротьбу з корупцією можна побачити в багатьох сучасних країнах світу.

Також, якщо аналізувати роботи дослідників та науковців щодо практичного застосування можливостей державно-приватного партнерства для боротьби з корупцією в країні, то можна привести до прикладу думку дослідника Підбережника Н., який займався даною тематикою. На його думку, найбільш ефективними формами взаємодії громадянського суспільства і органів державної влади щодо здійснення антикорупційних заходів є:

- спільна розробка громадських організацій та органів державної влади спеціальних каналів для написання скарг, пропозицій, проблем, які стосуються тематики корупції;
- спільне проведення моніторингу громадської думки на предмет пошуку причин щодо виникнення і подолання корупції в країні;

- спільне створення державної політики щодо підготовки, перепідготовки державних службовців, яка направлена на формування у них ефективних навичок щодо боротьби та протидії корупції;
- спільне інформаційне висвітлення актуальної ситуації в країні щодо боротьби з корупцією, деталізація стану, обсягів корупції, кількість заходів, що була реалізована для протидії з нею;
- робота громадських організацій у напрямку проведення громадського моніторингу на предмет виконання рішень, проведення експертизи щодо ефективності дій влади у боротьбі з корупцією;
- залучення громадських фахівців до здійснення консультативно-дорадчої експертизи, основне завдання якої полягає у створенні аналітичних, дослідницьких та інформаційних проектів протидії корупції [13].

Кожна із представлених форм взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади направлених на проведення антикорупційних заходів має свій соціальний ефект та рівень продуктивності. Вибір конкретної форми залежить від специфіки ситуації, яка склалась в країні та від кількості наявних проблем.

Якщо ж говорити про ситуацію в Україні, то використання громадянського суспільства як дієвого елементу антикорупційних заходів має свої унікальні характеристики і підходи. Цими характеристиками є:

1. Позиціонування громадянського суспільства як важливого елементу, який формує рівень соціальної відповідальності всередині держави. Завдяки тому, що в Україні громадські організації можуть брати участь у проведенні моніторингу діяльності уряду, то вони мають можливість здійснювати регулятивний вплив на боротьбу з корупцією.

2. Представники громадянського суспільства за положеннями чинного законодавства України мають широкий спектр видів практичної діяльності, яку можна направляти на боротьбу з корупцією або здійснення антикорупційних заходів. Цими видами діяльності є: адвокація, організація спільної діяльності із

владою, проведення громадської експертизи, проведення процедур моніторингу і звітування, проведення акцій для підвищення рівня обізнаності населення у питаннях корупції, надсилання петицій чи запитів до представників державної влади. Кожен із представлених видів діяльності активно застосовується у площині українського громадянського суспільства.

3. Громадські організації мають можливість проводити моніторинг публічних закупівель. Враховуючи той факт, що публічні закупівлі – це один із осередків потенційної появи корупції, то активний контроль громадських організацій щодо роботи даного механізму є одним із дієвих варіантів протидії.

4. Представники громадянського суспільства мають право на поширення інформації щодо фактів корупції скоєних представниками державної влади. В Україні зараз активно розвивається механізм громадських розслідувань, які є дуже корисними у боротьбі з корупцією. Масова демонстрація звітів щодо проведення подібних розслідувань, завжди викликає великий суспільний резонанс. А це, в свою чергу, позитивно впливає на боротьбу з корупцією всередині країни.

5. Можливість проведення публічних демонстрацій або інших тематичних заходів пов'язаних із тематикою запобігання та протидії корупції. Усі представники громадянського суспільства в Україні мають право на проведення різного роду тематичних заходів, мітингів щодо вирішення проблеми корупції в конкретному органі державної влади або представника державної влади.

6. Можливість отримання антикорупційної освіти для проведення відповідних заходів. Будь-який активіст, як представник системи громадянського суспільства може легко та ефективно підвищувати власний рівень знань і обізнаності щодо стану речей, що стосуються тематики корупції. Підвищення власного рівня знань та обізнаності відбувається шляхом проходження спеціальних курсів, які є доступними на багатьох українських електронних інформаційних ресурсах, наприклад, таких як Prometheus.

7. Наявність громадських бюджетів. Завдяки існуванню механізму громадських бюджетів представники громадянського суспільства мають можливість брати участь у розподілі державних коштів. Ці кошти можна використати на створення та впровадження ефективних інструментів запобігання та протидії корупції [50].

Подібна характеристика громадянського суспільства в Україні та його ролі у здійсненні антикорупційних заходів є досить непоганою. Однак, для того, щоб Україна відповідала актуальним міжнародним вимогам функціонування громадянського суспільства, його ще потрібно активно удосконалювати. Для того щоб удосконалити існуючу державну політику України щодо участі громадськості у формуванні та реалізації антикорупційних заходів потрібно:

- активно працювати над удосконаленням чинного законодавства на предмет пошуку існуючих прогалин і створення нових можливостей для діяльності представників громадянського суспільства;
- розробляти нові форми підтримки конструктивного діалогу між громадськістю та органами державної влади, щоб забезпечити формування і реалізацію державної політики протидії корупції на засадах партнерства і плідної взаємодії;
- створити можливості вільного доступу населення до інформації, яка може потенційно приховувати факти корупції скоєні представниками державної влади;
- виділення коштів від держави направлених на розвиток та мотивацію системи громадянського суспільства, яке сприятиме розробці антикорупційних заходів, котрі будуть формувати негативне ставлення до корупції у населення;
- забезпечити представникам громадянського суспільства доступ до органів державної влади, які займаються запобіганням і протидією корупції для того, щоб вони мали можливість подавати відомості про скоєні корупційні правопорушення, злочини в анонімній формі;

- вирішити проблему конфлікту інтересів держави та представників громадянського суспільства, яка стосується розповсюдження інформації про корупційні діяння у ЗМІ;

- збільшити загальні можливості, права, функції та роль громадянського суспільства в Україні шляхом внесення змін у Закон України «Про запобігання корупції».

Завдяки подібним рекомендаціям Україна значно удосконалила існуючий механізм роботи громадянського суспільства як діючого елементу антикорупційних заходів.

Таким чином виглядає сучасний стан положень щодо специфіки використання громадянського суспільства як одного із елементів системи антикорупційних заходів.

3.3. Рекомендації щодо покращення системи антикорупційних заходів в Україні на основі міжнародного досвіду: удосконалення функціонування органів державної влади

Аналізуючи міжнародний досвід функціонування системи антикорупційних заходів та досліджуючи актуальний стан боротьби з корупцією нами було визначено, що потреба в удосконаленні функціонування органів державної влади в Україні є присутньою. Орієнтуючись на проаналізований міжнародний досвід застосування антикорупційних заходів нами були сформульовані наступні рекомендації щодо удосконалення функціонування системи органів державної влади в Україні:

1. Оновлення існуючої системи антикорупційного законодавства України. Спираючись на успішний досвід Сінгапуру, Україна має оновити чинне антикорупційне законодавство та інтегрувати туди наступні правки: позбавлення волі терміном на 5 років чи штраф у розмірі 1000000 грн за скоєння

адміністративної корупції; несення відповідальності у випадку здійснення неправдивого повідомлення про скоєння корупції у формі 1 року позбавлення волі або штрафу у розмірі 100000 грн; введення пункту для іноземних осіб, внаслідок здійснення ними корупційного правопорушення вони на 10 років позбавляються права реалізовувати будь-яку господарську діяльність в Україні; надання представникам громадських організацій вільно проводити корупційні розслідування та публікувати подібні матеріали у вільному доступі в ЗМІ; оновити систему нарахування заробітних плат державним службовцям за формулою, яка наближена за своїм значенням до показників успішного працівника, котрий здійснює свою діяльність у межах приватного сектору, це дозволить знизити мотивацію службовців до скоєння корупційних правопорушень.

2. Створення спеціальної програми розвитку електронних послуг та електронних додатків. Орієнтуючись на успішний досвід застосування антикорупційних заходів у Фінляндії, Україна може створити «Програму розвитку електронних та цифрових послуг до 2030 року». В рамках цієї програми мають бути реалізовані дії, направлені на створення системи електронної участі громадян, яка сприятиме запобіганню і протидії корупції. В рамках даної програми має бути створено велику кількість електронних служб та сервісів, кожен із яких дозволяв би громадянам легко і ефективно взаємодіяти із державою на предмет вирішення низки корупційних проблем.

3. Ініціювати розробку проекту механізму електронного голосування. Спираючись на успішний досвід таких країн як Естонія, Фінляндія, Україна має інтегрувати в систему державного управління подібний механізм. Розробка механізму електронного голосування. Завдяки електронному голосуванню буде значно спрощений процес проведення виборів, зменшиться кількість ресурсних витрат на їхнє проведення, підвищиться рівень якості контролю за функціонуванням даного процесу та знизиться загальний рівень адміністративної і великої політичної корупції.

4. Провести оновлення та модернізацію існуючих інформаційних порталів усіх органів державної влади. Україні потрібно привести до ладу існуючі інтернет-ресурси органів державної влади зробивши їх зручними для користування будь-якому пересічному громадянину та зробити можливість для громадян здійснювати власні перевірки на факт потенційного скоєння корупції шляхом перевірки ними відображених важливих статистичних, інформаційних матеріалів.

5. Введення заборони на роботу з родичами в рамках державної служби. Спираючись на досвід Китаю потрібно ввести загальнодержавну заборону, яка не дозволяє родичам та дітям мати бізнес в тій сфері діяльності, де їхній родич посідає одну з керівних посад в рамках державної влади. Подібна рекомендація дозволить викоринити існування такого виду корупції як кумівство.

6. Введення в роботу системи запобігання і протидії корупції спеціального антикорупційного заходу, який стосується накладання соціальних санкцій на корупціонера. Орієнтуючись на досвід Ізраїлю, в Україні потрібно створити правило, за яким, будь-яка людина, котра скоїла корупційне правопорушення лишається права на отримання соціальних пільг, гарантій, пенсії від держави. Розмір та час обмеження на отриманні подібних соціальних дивідендів має встановлюватися судом в залежності від тяжкості скоєного корупційного злочину.

7. Інтеграція досвіду використання угоди про санацію. В систему антикорупційних заходів України потрібно ввести використання угоди про санацію, яку активно застосовують у досвіді Канади. Угода про санацію представляє собою угоду, яка укладається із приватною компанією, що вчинила корупційний злочин і може розраховувати на припинення розслідування за ряду виконаних умов, а саме: систематичне сплату штрафів за скоєння корупції протягом певного періоду часу, виплата усіх коштів державі вкрадених корупційним способом, надання максимально прозорої звітності, котра буде перевірятися більш ретельним чином ніж по відношенню до звичайних компаній. Таким чином, представникам приватного сектору, які вчинили корупційний

злочин, буде надана можливість відпрацювати свою провину шляхом повернення державних коштів у двох-трьох кратному розмірі.

Загалом, реалізуючи даний перелік рекомендацій створених на основі міжнародного досвіду Україна зможе покращити стан роботи системи антикорупційних заходів і вирішити низку актуальних проблем, що заважають ефективному функціонуванню органів державної влади.

Висновки до розділу 3

Аналізуючи міжнародний досвід застосування антикорупційних заходів нами були проаналізовані приклади із таких країн світу як: Сінгапур, Фінляндія, Китай, Естонія, Канада та Ізраїль. В ході проведеного дослідження було визначено, що для потенційної адаптації в Україну доцільно використовувати досвід застосування антикорупційних заходів таких країн світу як Китай, Сінгапур, Фінляндія, Естонія та Канада. Використання досвіду цих країн світу дозволить інтегрувати в українську модель відповідні ефективні інструменти, механізми та заходи із запобігання і протидії корупції.

Досліджуючи особливості роботи громадянського суспільства як елементу антикорупційних заходів нами було визначено: його основні форми і методи впливу, загальні функції та специфіку практичного використання. Також, в ході проведеного аналізу було сформовано основну характеристику громадянського суспільства як інструменту запобігання і протидії корупції в Україні. Були сформовані рекомендації щодо удосконалення державної політики України стосовно участі громадянського суспільства у формуванні та реалізації антикорупційних заходів.

В ході проведеного дослідження міжнародного досвіду функціонування системи антикорупційних заходів, нами були надані відповідні рекомендації щодо удосконалення роботи органів державної влади в Україні. Цими рекомендаціями

були: оновлення існуючої системи антикорупційного законодавства України; створення спеціальної програми розвитку електронних послуг та електронних додатків; ініціювання розробки проекту механізму електронного голосування; проведення оновлення та модернізацію існуючих інформаційних порталів усіх органів державної влади; введення заборони на роботу з родичами в рамках державної служби; введення в роботу системи запобігання і протидії корупції спеціального антикорупційного заходу, який стосується накладання соціальних санкцій на корупціонера; інтеграція досвіду використання угоди про санацію.

ВИСНОВКИ

Досліджуючи теоретико-методологічні особливості явища корупції та специфіку практичного використання антикорупційних заходів в системі державної влади нами було сформульоване визначення кількох важливих понять стосовно функціонування даної тематики. Цими поняттями були:

- корупція: це явище представляє собою чіткий системний порядок дій посадових осіб, направлений на отримання особистої вигоди та здійснення необхідного впливу на громадське і політичне середовище держави;
- корупційні ризики: це певний перелік недоліків, котрі проявляються в функціонуванні управлінських структур, які не можуть ефективно працювати над попередженням появи корупції в їхній системі;
- корупційне діяння: є прямим фактом скоєння корупції, який було зафіксовано завдяки певним інструментам або конкретно людиною;
- антикорупційні заходи: цілісна система процедур, яку держава застосовує для протидії і запобіганню поширення корупції в системі органів державної влади.

В ході проведеного дослідження було визначено, що фактор корупції в сучасному світі здійснює дуже активний негативний вплив на розвиток суспільства і держави. В цьому йому істотно допомагають його сутнісні характеристики і ознаки. Щодо ролі і значення антикорупційних заходів та інших подібних факторів протидії даному соціальному феномену, то в системі функціонування органів державної влади вони займають дуже важливе місце. Нами було визначено, що правильне застосування антикорупційних заходів дозволить вирішити низку проблем, які породжує корупція і забезпечить стабільну роботу будь-якої соціальної системи, котра контролюється державною владою.

Аналізуючи систему антикорупційного законодавства України нами був досліджений зміст низки нормативно-правових актів та законів, які мають різну юридичну силу, характері дії, цільове призначення і мету існування. В ході

проведеного дослідження було визначено, що сучасну систему антикорупційного законодавства України складає: Закон України «Про запобігання корупції». Також, було визначено, що відповідальними за роботу даної системи є Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України та Національне агентство з питань запобігання корупції.

Досліджуючи особливості функціонування та характеристику системи державних органів України, котрі займаються протидією корупції та здійсненням антикорупційних заходів нами були сформовані основні принципи, на які вони спираються при здійсненні своєї діяльності. Цими принципами були:

- принцип підтримки верховенства права;
- принцип невідворотного несення відповідальності за скоєний корупційний злочин;
- принцип дотримання умов чинного антикорупційного законодавства;
- принцип залучення громадськості до вирішення проблеми корупції;
- принцип розробки і практичного використання нових механізмів для запобігання та протидії корупції;
- принцип дотримання належного рівня прозорості та відкритості влади перед громадськістю.

Також, нами був визначений перелік органів державної влади України, котрі займаються протидією корупції та здійсненням антикорупційних заходів. Було визначено, що ці органи державної влади розподілені на три категорії: суб'єкти прийняття політичних рішень, основні державні антикорупційні органи влади, допоміжні державні антикорупційні органи влади. До суб'єктів прийняття політичних рішень відносяться Верховна Рада України та Президент України. До основних державних антикорупційних органів влади входять: Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Вищий антикорупційний суд, Державне бюро розслідувань, Національне агентство України з питань

виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. Допоміжними органами державної влади, є органи прокуратури, СБУ, Бюро економічної безпеки і Національна поліція.

Досліджуючи стан боротьби з корупцією в Україні нами був визначений перелік інструментів, який використовується для реалізації даного завдання. Цими інструментами були: електронні декларації, електронні закупівлі, електронні звіти, електронні державні онлайн-сервіси та електронний документообіг. Також, було визначено перелік антикорупційних заходів та документів направлених на протидію корупції. Цими документами були Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки і Державна антикорупційна програма на 2023-2025 роки. Нами було виявлено такі сучасні проблеми боротьби з корупцією в Україні як:

- часта неефективна робота державних інститутів, які відповідають за викорінення корупції в суспільстві;
- поява нових кризових виробництв та підприємств, діяльність яких зумовлює появу корупції для збереження власного економічного виживання;
- присутність проблем у боротьбі зі злочинністю в окремих її аспектах, зазвичай, на фактор існування корупції впливають різноманітні злочини пов'язані із діяльністю шахраїв в соціальних мережах та інших видах цифрового простору;
- труднощі із врегулюванням конфліктів інтересів, які є основними каталізаторами виникнення корупції на різних рівнях державного управління;
- недостатньо жорсткий рівень покарання та відповідальності за скоєне корупційне правопорушення;
- присутність фінансових, правових, організаційних махінацій в діяльності політичних партій, які стають своєрідними осередками поширення корупції в країні;
- наявність значної частини економіки країни, яка перебуває в «тіні»;

- наявність психологічних утисків населення, сформованих внаслідок активної дії на людей старої системи управління, яка складалася із шаблонного радянського мислення;
- недостатній інтерес суспільства до здійснення певних проявів щодо боротьби з корупцією на різних рівнях: деяка розгалуженість українського суспільства не дозволяє активно проводити протидію корупції всередині країни;
- наявність високого рівня корупції в сфері будівництва і розвитку важливих інфраструктурних об'єктів: така ситуація виникає внаслідок недостатньої уваги влади щодо контролю за діяльністю цих секторів державного управління;
- наявність прогалин у виборі управлінського складу, який займається питаннями організації та реалізації політики державного управління;
- недосконале правове поле, котре регулює питання боротьби та протидії корупції на усіх рівнях державного управління і життя суспільства;
- проблема із функціонуванням судової системи;
- поява нових форм державної власності, яка зумовлює існування низки корупційних схем та інших подібних махінацій.

Аналізуючи міжнародний досвід застосування антикорупційних заходів нами були проаналізовані приклади із таких країн світу як: Сінгапур, Фінляндія, Китай, Естонія, Канада та Ізраїль. В ході проведеного дослідження було визначено, що для потенційної адаптації в Україну доцільно використовувати досвід застосування антикорупційних заходів таких країн світу як Китай, Сінгапур, Фінляндія, Естонія та Канада. Використання досвіду цих країн світу дозволить інтегрувати в українську модель відповідні ефективні інструменти, механізми та заходи із запобігання і протидії корупції.

Досліджуючи особливості роботи громадянського суспільства як елементу антикорупційних заходів нами було визначено: його основні форми і методи впливу, загальні функції та специфіку практичного використання. Також, в ході

проведеного аналізу було сформовано основну характеристику громадянського суспільства як інструменту запобігання і протидії корупції в Україні. Були сформовані рекомендації щодо удосконалення державної політики України стосовно участі громадянського суспільства у формуванні та реалізації антикорупційних заходів.

В ході проведеного дослідження міжнародного досвіду функціонування системи антикорупційних заходів, нами були надані відповідні рекомендації щодо удосконалення роботи органів державної влади в Україні. Цими рекомендаціями були: оновлення існуючої системи антикорупційного законодавства України; створення спеціальної програми розвитку електронних послуг та електронних додатків; ініціювання розробки проекту механізму електронного голосування; проведення оновлення та модернізацію існуючих інформаційних порталів усіх органів державної влади; введення заборони на роботу з родичами в рамках державної служби; введення в роботу системи запобігання і протидії корупції спеціального антикорупційного заходу, який стосується накладання соціальних санкцій на корупціонера; інтеграція досвіду використання угоди про санацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 26.04.2023)
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 №2341-III. Дата оновлення: 15.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 27.04.2023)
3. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 №2939-VI. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 27.04.2023)
4. Про очищення влади: Закон України від 16.09.2014 №1682-VII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-18#Text> (дата звернення: 27.04.2023)
5. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 №1700-VII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 26.04.2023)
6. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 №889-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення: 27.04.2023)
7. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2020. Дата оновлення: 04.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-п#Text> (дата звернення: 24.05.2023)
8. Про Національну раду з питань антикорупційної політики: Указ Президента України від 14 жовтня 2014 року №808/2014. Дата оновлення: 03.06.2020.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808/2014#Text>

(дата звернення: 05.05.2023)

9. Антикорупційна програма Державної інспекції енергетичного нагляду України на 2023-2025 роки, офіційний документ, 2022. URL: <https://sies.gov.ua/storage/app/sites/4/uploaded-files/Антикорупційне%20законодавство/Антикорпрограма/2023-2025/AP-2023-2025.pdf>
10. Антикорупційна стратегія України на 2021-2025 роки, Національне агентство з питань запобігання корупції, Україна, 2020. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/Antykoruptsijna-strategiya-na-2021-2025-rr.pdf>
11. Башкатова В. Державна політика у сфері запобігання та протидії корупції, Юридичний вісник, №1, 2020. URL: <http://yuv.onua.edu.ua/index.php/yuv/article/view/1558/1876>
12. Белєвцова К.О. Міжнародно-правові стандарти протидії корупції, публікація, Особливості застосування антикорупційного законодавства: від розслідування до вироку суду, Харків, 2019. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/17_10_2019/pdf/5.pdf
13. Білецький А. В. Досвід участі громадськості у заходах щодо запобігання корупційній злочинності в Україні. Проблеми законності, випуск 136, 2017.
14. Бюро економічної безпеки України, офіційний ресурс, 2023. URL: <https://esbu.gov.ua>
15. Васильєва О. І., Васильєва Н. В. Корупція – одна з найактуальніших проблем сучасності. Державне управління: удосконалення та розвиток, 2019, №6.
16. Вернік І.В., Похило І.Д. Причини виникнення та шлях подолання корупції, Вінницький національний технічний університет, 2019. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/195353403.pdf>.

17. Вищий антикорупційний суд, офіційний ресурс, 2023. URL: <https://vaks.gov.ua>
18. Гвоздецький В.Д. Про стан запобігання та протидії корупції в Україні / В.Д. Гвоздецький // Актуальні проблеми юридичних наук у дослідженнях учених: науково-практичний збірник, №104, 2019, №21-22, с. 21-25.
19. Гжибовська Т. С. Вплив глобалізації на формування системи вимірювання корупції / Т. С. Гжибовська // Світова самоізоляція як можливість переосмислення: матеріали VI науково-методичного міжнародного Круглого столу (8 червня 2021 р.). – Одеса (Україна), Бенгбу (Китай): ОНПУ, 2021, с. 138-144.
20. Гречанюк Р. Національна Антикорупційна стратегія в системі запобігання корупції в Україні, Актуальні проблеми правознавства, 2019, №19, с. 29-35.
21. Грищук М. Передумови виникнення та протидії корупції: історико-правові аспекти, Тернопільський національний економічний університет, Актуальні проблеми правознавства, №2 (22), 2020. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38751/1/Грищук.pdf>.
22. Громадянське суспільство vs. корупція в Україні. — Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2019, с. 240.
23. Даль А.Л. Система антикорупційних органів України, Харківський національний університет внутрішніх справ, 2021. URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/11233/Systema%20antykoruptsiinykh_Dal_2021.pdf
24. Державне бюро розслідувань, офіційний ресурс, 2023. URL: <https://dbr.gov.ua>
25. Дмитрієв Ю. В. Корупційні ризики у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави / Ю. В. Дмитрієв // Вісник. Право знати все про податки і збори – 2015, №14, с. 80-85.
26. Дмитрієв Ю.В. Причини виникнення корупційних ризиків у системі державного управління, Донецький державний університет управління,

- Маріуполь, Інвестиції: практика та досвід, №4, 2016. URL:
http://www.investplan.com.ua/pdf/4_2016/23.pdf
- 27.Зубкова Л.А. Сучасний стан і проблеми запобігання корупції в Україні.
Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2017, №3, с. 34-45.
- 28.Ільєнок Т. В. Боротьба з корупцією: міжнародний досвід / Т. В. Ільєнок // Юридична наука. – 2020, №12, с. 71-77.
- 29.Інструменти електронного урядування та електронної демократії у запобіганні корупції в органах публічної влади / [Ю. Б. Пігарєв, І. С. Куспляк, В. М. Дрешпак]. – К.: ФОП Москаленко О. М., 2017, с. 58.
- 30.Каленіченко Л.І, Слинько Д.В. Поняття, ознаки та види корупції, Право і безпека, Харківський національний університет внутрішніх справ, №1 (84).
- 31.Каліна А. Світові антикорупційні інструменти і Україна / А. Каліна // Держзакупівлі, №3, 2016.
- 32.Клочков В. Г. Суть та заходи боротьби з корупцією, Прокуратура. Людина. Держава, 2015, №17, с. 11-22.
- 33.Комітет з питань запобігання і протидії корупції, офіційний ресурс, 2023.
URL: <https://crimecor.rada.gov.ua>
- 34.Костенко Д. В. Поняття корупції, її сутнісні характеристики, основні підходи дослідження. Державно-управлінські студії, 2018, №10.
- 35.Кухарчук А. Система антикорупційних органів. Корупційні правопорушення, презентація, 2021. URL:
https://courses.prometheus.org.ua/assets/courseware/v1/ac9e63884c7624061409b9b8985ff7bf/c4x/NAUKMA/ANTICOR101/asset/Антикорупційні_органи_-_корупційні_правопорушення.pdf
- 36.Милосердна І. М. Участь громадянського суспільства у протидії корупції: досвід країн центрально-східної Європи, Національний університет «Одеська юридична академія», Політичні інститути та процеси, №3, 2019.

37. Михальченко А.М. Кримінологічний аналіз корупції як один із елементів системи антикорупційних заходів, Серія ПРАВО, випуск 44, том 2, Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2017. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/34790/1/КРИМІНОЛОГІЧНИЙ%20АНАЛІЗ%20КОРУПЦІЇ.pdf>.
38. НАЗК, Методичні рекомендації щодо підготовки антикорупційних програм органів влади, документ, 2017. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/Metodychni-rekomendatsiyi-1.pdf>.
39. НАЗК, офіційний ресурс, публікація «Свобода від корупції важлива для завдання воєнної поразки ворогу та становлення України як вільної та заможної країни», 2023. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/svoboda-vid-korupsiyi-vazhlyva-dlya-zavdannya-voyennoyi-porazky-vorogu-ta-stanovlennya-ukrayiny-yak-vilnoyi-ta-zamozhnoyi-krayiny-oleksandr-novikov/>
40. Національна поліція України, офіційний ресурс, 2023. URL: <https://www.npu.gov.ua>
41. Національне агентство з питань запобігання та протидії корупції, офіційний ресурс, 2023. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/>
42. Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, офіційний ресурс, 2023. URL: <https://arma.gov.ua>
43. Національне агентство України з питань державної служби, офіційний ресурс, Антикорупційне законодавство, 2023. URL: <https://nads.gov.ua/dobrochestnist-ta-zapobigannya-korupciyi/antikorupcijne-zakonodavstvo>
44. Національне антикорупційне бюро України, офіційний ресурс, 2023. URL: <https://nabu.gov.ua>

45. Нонік В.В. Антикорупційний досвід Китаю: від імперських часів до сьогодення, Житомирський державний технологічний університет, 2018.
URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/8.pdf
46. Расюк Е.В. Соціальна небезпека корупції та її наслідки для держави і суспільства, Національна академія внутрішніх справ, Вісник Академії адвокатури України, том 13, №1 (35), 2016.
47. Служба Безпеки України, офіційний ресурс, 2023. URL: <https://ssu.gov.ua>
48. Смірнова Ю.О. Сутність державної антикорупційної політики України, Політичні інститути і дискурси, ДонНУ імені Василя Стуса, №4, 2016.
49. Спеціалізована антикорупційна прокуратура, офіційний ресурс, 2023. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/specializovana-antikorupciyna-prokuratura>
50. Суспільно-політичний альманах «Громадянське суспільство», USAID, документ, №14 (№34), 2018. URL: http://www.ucipr.org.ua/publicdocs/N15_CS0.pdf
51. Урядовий портал, Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України, офіційний ресурс, публікація «Визначено ключові антикорупційні заходи у сфері соціальної політики», 2023. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/vyznacheno-kliuchovi-antikoruptsiini-zakhody-u-sferi-sotsialnoi-polityky>
52. Чебан О. Теоретичні підходи до визначення корупції в публічному управлінні, Теорія та історія державного управління, Актуальні проблеми державного управління, №2 (83), 2021.
53. Шмаль Л. Сінгапурска модель протидії корупції: досвід для України, Національна академія прокуратури України, Науковий часопис Національної академії прокуратури України, №2, 2015. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/6-2015/shmal.pdf>
54. Шуваєв В.А. Досвід зарубіжних країн у боротьбі з корупцією, Харківський національний університет внутрішніх справ, Роль поліції у боротьбі з

корупцією (зарубіжний досвід): зб. тез доп. учасників XIX Студент. наук-
практ. конф. інозем. мовами, 2018. URL:

https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/21_04_2018/pdf/108.pdf

55. Canada's Digital Charter in Action, Minister of Industry, 2019. URL: https://isde-isde.canada.ca/site/innovation-better-canada/sites/default/files/attachments/Digitalcharter_Report_EN.pdf